

Justitiële verkenningen

**documentatieblad
van het
ministerie van justitie**

---

nummer 7, 1976

uitgave van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum

wodc

Inhoud

Wetenschap en communicatie

Inleiding / blz. 293

Wetenschappelijk onderzoek

Overzicht van het in de periode 1975 tot medio 1976 verrichte wetenschappelijk onderzoek met financiële steun van of rechtstreeks door het Ministerie van Justitie / blz. 298

Overzicht van lopende onderzoek-projecten aan de Criminologische Instituten c.q. binnen de vakgroepen strafrecht van Universiteiten en Hogescholen in Nederland / blz. 322

Literatuuroverzicht

Algemeen / blz. 336

Strafrecht en strafrechtspleging / blz. 337

Criminologie / blz. 338

Gevangeniswezen / blz. 342

Reclassering / blz. 342

Psychiatrische zorg / blz. 344

Kinderbescherming / blz. 344

Drugs / blz. 346

Boekwerken / blz. 347

Redactie

drs. G. A. van Bergeijk

drs. M. W. Bol

mr. M. R. Duintjer-Kleijn

Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum,
Plein 2b, 's-Gravenhage

Voor inlichtingen en adreswijzigingen

Telefoon 61 43 11, toestel 434

Druk

Staatsdrukkerij 's-Gravenhage

Opname in dit Documentatieblad betekent niet, dat de inhoud van het artikel het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum wil slechts uw aandacht vestigen op hetgeen in de vakliteratuur leeft.

Wetenschap en communicatie*

In het septembernummer van Justitiële verkenningen van het vorig jaar werd, voorafgaand aan een overzicht van het onderzoekprogramma in het justitiële veld, een beschouwing gehouden over het thema 'Justitie en Wetenschap'. Daarbij is toen aandacht besteed aan de organisatie van het wetenschappelijk onderzoek binnen het departement, aan de problemen die zich kunnen voordoen bij het bevorderen van het wetenschappelijk werk, de taak en werkwijze van het WODC, de uitgangspunten die aan het onderzoekprogramma van het Ministerie ten grondslag liggen en aan het vraagstuk van de objectiviteit van een departementale onderzoekafdeling. Bij de uitwerking van deze onderwerpen, waarbij begrippen als 'dooradering' en nabijheid aan de orde kwamen, bleek op de achtergrond één thema steeds weer aanwezig namelijk 'communicatie'. Het lijkt daarom goed in dit septembernummer, waarin opnieuw een overzicht wordt gegeven van het wetenschappelijk

onderzoek in het Justitiële veld, dit thema eens wat verder uit te diepen. We zullen daarom hieronder een globaal overzicht geven van de communicatiekanalen die in het afgelopen jaar door het WODC zijn gebruikt. Twee soorten kanalen — dat woord raakt langzamerhand ingeburgerd bij Justitie — zijn daarbij te onderscheiden. Enerzijds zijn er de binnenwateren via welke het contact met de diverse afdelingen van het departement en aan het departement (nauw) gelieerde instanties, plaats vindt. Aan de andere kant zijn er de doorgaande verbindingen die voor het contact met de buitenwereld zorgen. Voor beide zal worden aangegeven hoe het verkeer zich in het afgelopen jaar, zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht heeft ontwikkeld.

Interne communicatie

Tijdens de behandeling van de justitiebegroting van 1976 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is ook de positie van het WODC ter sprake geweest. Vanuit de

* Deze inleiding is geschreven door dr. D.W. Steenhuis, hoofd van het WODC.

Kamer werd onder andere de vraag gesteld of dit centrum binnen het departement niet nog een te excentrische positie inneemt. Inderdaad een belangrijke vraag want de betekenis van het wetenschappelijk werk voor de beleidsvorming hangt, zoals vorig jaar reeds op deze plaats is betoogd, in sterke mate samen met de positie die een wetenschappelijke afdeling binnen het departement als geheel inneemt.

Uit de beantwoording van de Minister bleek zonneklaar dat het WODC niet slechts dient als een statussymbool voor het Departement maar dat het, naar veler opvatting een zinvolle bijdrage kan leveren aan de beleidsvorming op terreinen die voor wetenschappelijk onderzoek vatbaar zijn. Dat het in dit opzicht niet bij woorden blijft moge blijken uit een verdere stijging van het wetenschapsbudget in 1977 en volgende jaren.

Goede bedoelingen echter kunnen, zelfs als ze vergezeld gaan van geld om ze te realiseren, stuklopen op een gebrek aan communicatie. Wanneer de afdelingen van het departement, het Openbaar Ministerie of de Reclassering niet duidelijk is op welke wijze wetenschappelijk onderzoek tot een goede beleidsvorming kan bijdragen, zal dat onderzoek, alle inspanningen ten spijt, niet van de grond komen. Het is derhalve van groot belang is, voorzover dat nog niet het geval is, van dit feit te overtuigen en voorzover ze wel reeds die mening zijn toegedaan, deze door het leveren van goed werk in stand te houden.

Wat is er dan zoal in het afgelopen jaar verricht?

Bij het beantwoorden van die vraag richt de blik zich allereerst op de contacten met de beleidsafdelingen. Zowel kwantitatief als in kwalitatief opzicht heeft de communicatie zich hier gunstig ontwikkeld. Was het van oudsher zo dat voornamelijk contacten onderhouden werden met afdelingen die zich bewogen

op het terrein van het strafrecht en de strafrechtstoepassing (Hoofdafdeling staats- en strafrecht, Directie gevangeniswezen, Directie TBR en Reclassering), thans zijn contacten gelegd met vrijwel alle afdelingen van het Departement en hebben deze geleid tot diverse plannen voor onderzoek. Het WODC is bijvoorbeeld nauw betrokken bij onderzoek betreffende de rechtspositie van minderjarigen (Stafafdeling wetgeving privaatrecht), reorganisatie van de rechtshulp (Hoofdafdeling privaatrecht), terwijl het zelf onder andere onderzoek verricht naar de mogelijke decriminalisering van eenvoudige belediging (Stafafdeling wetgeving publiekrecht) en het functioneren van de primaire politieopleiding (Directie politie). Allemaal onderwerpen die wezenlijk het justitiële beleid raken!

Bij dit alles zijn de reeds bestaande contacten gecontinueerd en geïntensiveerd, zodat waar het de communicatie binnen het departement betreft zeker van een gunstige ontwikkeling kan worden gesproken. In het verlengde van de contacten met de beleidsafdelingen liggen die met verschillende departementale commissies, stuurgroepen en dergelijke. Behalve dat bestaande contacten, bijvoorbeeld met de Stuurgroep preventie van criminaliteit en de Commissie Alternatieve Strafrechtelijke Sancties werden voortgezet, kwamen ook nieuwe tot stand. Zo zijn met de Staatscommissie tot herziening van de Rechterlijke Organisatie afspraken gemaakt over een te verrichten literatuuronderzoek. Ook zal het WODC betrokken worden bij de pogingen van een commissie samengesteld uit leden van het O.M. en ambtenaren van het C.B.S., om te komen tot een meer inhoudsvolle rubricering van de sepotgronden. Tot de interne communicatie kan zeker ook gerekend worden de contacten die het WODC heeft met de vergadering

van procureurs-generaal, individuele leden van het O.M. of de zittende magistratuur en de reclasseringsinstellingen. Ook hier valt een uitbreiding van de communicatie te signaleren. Ten behoeve van de vergadering van PPGG is bijvoorbeeld dit jaar een groot onderzoek verricht naar het straftoemingsbeleid in Nederland. Tevens zijn ook dit jaar weer de gegevens bijeengebracht en is de redactie verzorgd van de paragraaf: 'Werkzaamheden van het Openbaar Ministerie en de zittende magistratuur' van het jaarverslag O.M. terwijl het WODC eveneens nauw betrokken is bij de voorbereiding van de najaarsconferentie van het Openbaar Ministerie. De discussieprojecten over het strafvorderings- en sepotbeleid in respectievelijk de ressorten Arnhem en Den Bosch werden voortgezet en van de kant van de deelnemers is te kennen gegeven dat men continuering van deze projecten op prijs zou stellen. Op verzoek van de procureur-generaal te 's-Gravenhage wordt een onderzoek ingesteld naar het straftoemingsbeleid inzake zware misdrijven. Van de reclassering is het verzoek binnen gekomen tot het uitvoeren van een omvangrijk onderzoekprogramma. Met een deel daarvan is inmiddels een begin gemaakt. Tenslotte kan in dit verband gewezen worden op het verzoek van de dr. Henri van der Hoeven kliniek, die in 1980 zijn 25-jarig bestaan viert, om een evaluatieonderzoek te verrichten onder vroegere patiënten.

Externe contacten

Uitte men zoals gezegd in de Tweede Kamer onlangs twijfels over het feit of het WODC binnen het departement wel een plaats van betekenis kan innemen, anderen maken zich vanuit een heel ander opzicht zorgen over de plaats van een departementaal onderzoekcentrum.

Uit enkele perspublicaties, en uit gesprekken met universitaire criminologen blijkt dat sommigen zich afvragen of het mogelijk is om als onderzoeker op een dergelijk centrum de vereiste onafhankelijkheid te bewaren. In het septembernummer van 1975 is aan dit punt al de nodige aandacht besteed. Gesteld is toen dat veel aandacht zal moeten worden gegeven aan de openbaarheid van het wetenschappelijk onderzoek dat vanuit het WODC wordt verricht. Die informatie krijgt onder andere gestalte door het jaarlijkse overzicht van de onderzoekactiviteiten zoals dat hierna is opgenomen. Teneinde echter op dit punt tot een nog meer continue voorlichting te geraken is onlangs het eerste nummer verschenen van het Onderzoekbulletin. Hierin zal periodiek een overzicht worden gegeven van binnengekomen subsidie-aanvragen en van nieuw gestarte en door Justitie betaalde onderzoekprojecten. Tevens zullen in dit blad samenvattingen worden gepresenteerd van afgesloten onderzoeken. Het zal 2 à 3 keer per jaar verschijnen en gratis worden toegezonden aan personen en instanties van wie mag worden aangenomen dat het wetenschappelijk werk hun belangstelling heeft. Eenmaal per jaar zal een Engelstalige versie van dit bulletin worden verzorgd om ook in het buitenland bekendheid te geven aan het wetenschappelijk werk dat vanuit Justitie wordt verricht. Teneinde anderen in de gelegenheid te stellen ook meer uitgebreid kennis te nemen van de resultaten van door het WODC verricht onderzoek, zijn procedures ontwikkeld waardoor onderzoekverslagen automatisch aan diegenen worden toegezonden van wie verwacht mag worden dat zij hiervoor beroepshalve interesse hebben. In dit kader zullen bijvoorbeeld de universitaire instituten, de Vaste Kamercommissies voor Justitie en de pers alle WODC publicaties ontvangen.

Dat deze initiatieven op prijs worden gesteld blijkt uit het toenemend aantal aanvragen voor een abonnement op Justitiële verkenningen en uit het grote aantal verzoeken om verdere toezending van het Onderzoekbulletin. Steeds meer ook wordt door mensen een beroep op het WODC gedaan om informatie, literatuur en onderzoek. Talloze aanvragen om statistische gegevens en literatuuroverzichten zijn het afgelopen jaar binnengekomen en van verschillende zijden is gevraagd om onderzoek. Zo werd in nauw overleg met de vertegenwoordigers van de ondernemersorganisaties in de Horecasector een onderzoekproject opgezet naar de criminaliteit in horecabedrijven naar analogie van de inmiddels afgesloten studie naar de criminaliteit waarvan de detailhandel het slachtoffer wordt. Van de redactie van het tijdschrift 'Delikt en Delinkwent' kwam het verzoek gegevens te verschaffen over het straftoemittingsbeleid inzake rijden onder invloed.

Uit het bovenstaande zou gemakkelijk de indruk kunnen ontstaan dat de contacten van het WODC zowel naar binnen als naar buiten geen enkel probleem opleveren. Die indruk zou evenwel een te florissant beeld geven van de werkelijkheid, want, hoewel reeds veel is gerealiseerd is de ideaalsituatie nog lang niet bereikt. Daarvoor komt het nog teveel voor dat potentiële afnemers van de diensten van het WODC een beroep op dit centrum achterwege laten en dat reeds geïnitieerde onderzoekprojecten door verschil in opvatting over wenselijkheid en haalbaarheid vertraging ondervinden.

Zoals reeds eerder werd opgemerkt is bovendien het wantrouwen dat zowel binnen als buiten het departement bestaat, jegens wetenschappelijk onderzoek in het justitiële veld 'van binnenuit', nog niet geheel weggenomen. Het lijkt weinig zinvol om met het oog hierop de

in het nummer zeven van het vorig jaar gepubliceerde intensieverklaring van het centrum te herhalen. Niet ten onrechte zullen velen geneigd zijn niet op onze woorden te letten maar op onze daden, dat wil zeggen de onderzoekrapporten. Ook aan openheid zitten natuurlijk twee kanten. Het is niet alleen belangrijk om informatie naar buiten te brengen maar ook om zelf open te staan voor informatie van anderen.

Om de kritische geest die binnen een wetenschappelijk instituut behoort te heersen levendig te houden en in dit opzicht het contact met het wetenschappelijk forum niet te verliezen, worden er op initiatief van de Algemeen Adviseur Wetenschappelijk Werk regelmatig discussiebijeenkomsten gehouden. Voor deze bijeenkomsten worden sprekers uit binnen- en buitenland uitgenodigd een inleiding te houden terwijl telkens één universitair instituut wordt uitgenodigd om aan deze discussie deel te nemen.

Met hetzelfde doel heeft in het voorjaar een bezoek van medewerkers van het WODC en de stafbureaus aan de school voor Criminologie van de Katholieke Universiteit te Leuven plaatsgevonden. Overwogen wordt in 1977 met enkele medewerkers een werkbezoek te brengen aan de Research-Unit van het Home Office in Londen.

Wat de communicatie betreft kan worden vastgesteld dat het afgelopen jaar regelmatig contacten zowel naar binnen als naar buiten zijn onderhouden. In de komende jaren zal het WODC ervoor moeten zorgen dat de communicatiekanalen ook bevaarbaar blijven.

Wetenschappelijk onderzoek*

Overzicht van de in de periode 1975 tot medio 1976 in voorbereiding zijnde, lopende of afgesloten onderzoeken

Onderzoek verricht met gehele of gedeeltelijke financiële steun van of rechtstreeks door het Ministerie van Justitie blz. 298

I Onderzoek in samenwerking met instituten of deskundigen in Nederland blz. 298

II Onderzoek verricht door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie blz. 303

III Onderzoek onder auspiciën van de, Coördinatiecommissie Wetenschappelijk Onderzoek Kinderbescherming blz. 318

Overig onderzoek verricht aan de Criminologische Instituten c.q. binnen de vakgroepen strafrecht van Universiteiten en Hogescholen in Nederland blz. 322

* Voor de aanvraag van reeds verschenen rapporten wende men zich tot de betrokken onderzoeker of onderzoekinstelling

Onderzoek verricht met gehele of gedeeltelijke financiële steun van of rechtstreeks door het Ministerie van Justitie

I. Onderzoek in samenwerking met instituten of deskundigen in Nederland

1. *Recidive-onderzoek (1964)*

De vraagstelling luidt: wat is, uitgaande van de aan eerstveroordeelden opgelegde straf, de relatie tussen die straf en de eventueel daarop volgende recidive? Het initiatief voor dit onderzoek werd genomen door het Centraal Bureau voor de Statistiek en prof. mr. Ch.J. Enschedé, onder wiens leiding de uitvoering op het Seminarium van Hamel van de G.U. te Amsterdam plaatsvond. Een interim-verslag over de opzet van het onderzoek verscheen in juni 1971 in het Nederlands tijdschrift voor criminologie. De auteur is mr. D.M. van Dijk.

2. *Onderzoek naar de Beleving van de Preventieve Hechtenis (1970)*

Kernvragen bij dit onderzoek zijn, op welke wijze preventief gedetineerden de voorlopige hechtenis ervaren en welke gevolgen deze detentie heeft voor hun sociale relaties in gezin, buurt en op het

werk. Het initiatief tot dit onderzoek is uitgegaan van het Ministerie van Justitie. De uitvoering is geschied op het Criminologisch Instituut R.U. Groningen, onder verantwoordelijkheid van dr. D.W. Steenhuis. In 1974 zijn twee deelrapporten uitgekomen. Het eerste is getiteld: 'Belevingsaspecten van de voorlopige hechtenis' en het tweede 'Verschillen in de beleving van voorlopige hechtenis'. Eind 1975 zijn eveneens twee deelrapporten verschenen van de hand van prof. dr. R.W. Jongman en dr. D.W. Steenhuis. De titels hiervan luiden 'Sociale gevolgen van voorlopige hechtenis' en 'Echtgenotes van voorlopig gedetineerden'.

3. *Onderzoek Gevolgen Vrijheidsstraf (1972)*

Dit onderzoek poogt na te gaan welke gevolgen de vrijheidsbenaming in de gevangenis heeft op de sociale relaties van en rond de gedetineerde en welke betekenis hierin de lengte van de gevangenisstraf heeft. Het initiatief werd genomen door drs. L.M. Moerings, werkzaam op

het Criminologisch Instituut R.U. Utrecht. De supervisie berust bij prof. dr. R. Rijkse. Het eindrapport verschijnt nog dit jaar.

4. *Onderzoek TBR-gestelden (1972)*

De vraagstelling luidt: welke is de bijdrage van de tbr-maatregel tot de resocialisatie van de tbr-gestelde uit de periode 1958-1962. Is het mogelijk op basis van persoons-, delict- en recidivegegevens bepaalde typen te onderscheiden? Het initiatief tot dit onderzoek heeft gelegen bij het Selectie Instituut te Utrecht en bij de onderzoeker drs. H. Hamers. De supervisie berust bij prof. dr. J. van Weringh, hoogleraar in de criminologie aan de G.U. van Amsterdam. Het onderzoek zal in 1976 worden afgesloten met een proefschrift.

5. *Onderzoek Verborgene Criminaliteit Reclassen (1972)*

Dit onderzoek is opgezet om na te gaan welke waarde gehecht moet worden aan de via de justitiële documentatie verkregen recidive-gegevens van (ex-)reclassen. Dit onderzoek is een onderdeel van het grote follow-up onderzoek reclassen. Initiatiefnemers tot dit grotere onderzoek waren de criminologische instituten van de R.U. Groningen, de G.U. Amsterdam en de V.U. Amsterdam. Het deelonderzoek werd verricht onder de verantwoordelijkheid van prof. dr. J. van Weringh en een rapport ervan is verschenen in april 1976, getiteld 'Recidive'.

6. *Onderzoek Slachtoffers Criminaliteit (1973)*

Dit onderzoek moet voorshands inzicht geven in de aard en de omvang van het slachtofferschap van delicten in de

Nederlandse bevolking, alsmede in vragen als de aangiftebereidheid bij en waardering voor de politie, de attitudes ten aanzien van misdadigheid e.d. Het initiatief tot dit project werd genomen door het Criminologisch Instituut van de K.U. Nijmegen (prof. dr. C.I. Dessaur). De onderzoeker is drs. J.P.S. Fiselier. Een interimrapport is inmiddels uitgekomen; het onderzoek wordt in 1977 met een proefschrift afgesloten.

7. *Onderzoek Generale Preventie II (1975)*

Bij dit onderzoek wordt de vraag gesteld, welke de generaalpreventieve werking is van de invoering van de '1 november-wet'. Tevens komt in dit onderzoek aan de orde, in hoeverre de opvattingen van automobilisten onder de bevolking over rijden onder invloed zijn gewijzigd als gevolg van de nieuwe wet. Het betreft opvattingen over de definitie van rijden onder invloed, de kans om te worden aangehouden, de verwachte straf etc. Het veldwerk van dit onderzoek is in de zomer van 1975 uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van dr. D.W. Steenhuis. Het eindrapport zal eind 1976 gereed zijn.

8. *Onderzoek Justitiële Documentatie (1974)*

De vraagstelling luidt: hoe zit de wetgeving terzake van de justitiële documentatie in Nederland juridisch in elkaar en hoe wordt deze in feite toegepast? Het materiaal is thans verzameld en de verwerking ervan wordt verricht aan het Criminologisch Instituut van de Katholieke Universiteit te Nijmegen door mevr. mr. H. Singer-Dekker onder supervisie van prof. mr. W.H.A. Jonkers. Het onderzoek zal in 1977 worden afgesloten met een proefschrift.

9. Onderzoek Sociale Organisatie van de Rechtshulp; fase I (1974) fase II (1976)

De vraagstelling luidt: welke instanties houden zich op welke wijze bezig met het verlenen van rechtshulp en hoe groot is de behoefte aan dergelijke hulp. Het onderzoek wordt verricht door de afdeling rechtssociologie van de Katholieke Universiteit te Nijmegen door prof. dr. C.J.M. Schuyt e.a., onder supervisie van een begeleidingscommissie onder voorzitterschap van mr. B.J. Asscher. De resultaten van fase I zullen in het najaar van 1976 worden gepubliceerd. Met de materiaalverzameling voor fase II is inmiddels een begin gemaakt. Deze heeft betrekking op de rechtshulpers en hun organisaties.

10. Onderzoek naar de Opvattingen van Doctoraal-studenten Nederlands Recht over Beroepsmogelijkheden bij de Rechterlijke Macht (1974)

De vraagstelling luidt: welke opvattingen hebben de onderscheiden categorieën van betrokkenen over de Rechterlijke Macht, de Raio-opleiding en de selectieprocedure, voorafgaand aan deze opleiding? Het onderzoek werd in handen gegeven van het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen. Het eindrapport is in 1975 verschenen onder de titel 'Toekomstige rechters en officieren van justitie?'

11. Onderzoek Slachtoffers Ernstige Vermogens- en Gewelddriminaliteit (1974)

Uit de processen-verbaal van aangifte bij de politie te Amsterdam werd een representatieve steekproef getrokken van slachtoffers van ernstige vermogens-

en geweldsmisdrijven. Daarna werden de slachtoffers bezocht. Door middel van een vragenlijst werd een inventarisatie gemaakt van de geleden schades: fysiek, materieel, psychisch en sociaal. Nagegaan werd in hoeverre men de bestaande mogelijkheden om deze schades vergoed te krijgen, kende en op welke wijze van deze mogelijkheden gebruik is gemaakt. Verder werd de slachtoffers gevraagd naar hun ervaringen met instanties als politie, justitie, reclassering en verzekeringsmaatschappijen. Tenslotte werd nagegaan hoe zij denken over de dader, over straffen, over conflictoplossing en over hun eigen plaats in de strafrechtspiegeling. Via dit inventariserend onderzoek wil men tot voorstellen komen die de gevolgen van het slachtoffer-zijn, verlichten. Het onderzoek wordt verricht aan het Criminologisch Instituut van de R.U. te Groningen door drs. G.J.A. Smale onder supervisie van prof. dr. R.W. Jongman. Het onderzoek zal in 1977 met een proefschrift worden afgesloten.

12. Onderzoek Supervisie aan Groepsleiders in Jeugdgevangenis, fase I: de belevingswereld van de jeugdige gevangenen (1975)

De vraagstelling luidt: welke problemen hebben de betrokkenen ten gevolge van de detentiesituatie en hoe hanteren zij deze in onderscheiden regiems? Het onderzoek verkeert nog in de fase van voorbereiding. Het wordt verricht aan het Instituut voor Orthopedagogiek van de Katholieke Universiteit te Nijmegen, door dr. J.E. Rink onder supervisie van prof. dr. J.W.F. Kok.

13. Onderzoek Fraude en Openbaar Vervoer (1975)

Onderzoek wordt gedaan naar ontstaan en omvang van fraudepleging bij gebruik-

* Voor een verkorte weergave van dit rapport zie Justitiële Verkenningen nr. 2, 1976, blz. 70-76.

making van het openbaar vervoer. Tevens wordt nagegaan wat ter preventie kan worden gedaan, wat de kosten van controle zijn en of gratis openbaar vervoer wellicht niet de voorkeur verdient boven vervoer tegen betaling. Het onderzoek wordt verricht aan het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden door drs. A.R. Hauber. Naast de vraag hoe (een bepaalde vorm van) normovertredend gedrag ontstaat, zal onder andere aandacht worden besteed aan de vraag of succesvolle lichte normovertreding leidt tot ernstiger vormen van dergelijk gedrag. Het onderzoek zal in 1978 worden afgesloten.

14. *Onderzoek Criminaliteitsontwikkeling in de Flevopolder (1975)*

Op initiatief van prof. J. van Weringh wordt aan het Criminologisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam een onderzoek verricht naar de ontwikkeling van de criminaliteit in de Flevopolder. Via de sociografische dienst van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders kan toegang verkregen worden tot allerlei gegevens over de bevolking van Flevoland. Mogelijk kan het onderzoek een functie hebben bij de planning en het op elkaar afstemmen van diverse instellingen die zich in dit gebied gaan bezig houden met problematisch gedrag, zoals justitiële en politieke, welzijns-, en maatschappelijk werk-instellingen. Een belangrijk uitgangspunt voor het onderzoek zal zijn het streven naar bruikbaarheid van dit project in Lelystad voor de latere ontwikkeling in de geplande gemeente Almere. Het onderzoek in de Flevopolder zal waarschijnlijk uit vier deelonderzoeken bestaan. Voor de deelstudies 1 en 2 is medio 1975 subsidie verleend. Deze twee deelonderzoeken denkt men eind 1976 af te sluiten.

15. *Landelijk Evaluatie-Onderzoek Piketdiensten (1974)*

Het onderzoek heeft betrekking op het functioneren van de piketdiensten van advocaten in die arrondissementen waar zulke diensten zijn gevestigd. Het object van het onderzoek is het optreden van advocaten in de fase van de invertekingstelling en de rechtsbijstand in de eerste stadia van het strafproces tot en met het moment van de voorgeleiding voor de rechter-commissaris. Het onderzoek wordt verricht door de Stichting Research Centrum voor Klinische Kriminologie te Amsterdam en verkeert momenteel in het stadium van verwerking van het materiaal.

16. *Onderzoek Vroegtijdige Signalering van Potentiële Delinquentie*

Dit onderzoek wordt verricht aan het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Leiden door mr. H.H. Bloembergen-van der Most, mr. P. Louman en drs. H.M. Willemse. Het doel van het op initiatief van prof. mr. W.H. Nagel opgezette onderzoek is om door middel van een longitudinale studie (met waarnemingen gedurende een langere periode) inzicht te krijgen in de oorzaken van afwijkend gedrag, in het bijzonder crimineel gedrag. Er wordt gebruik gemaakt van een zogenaamde cohortstudie, waarbij alle personen uit een bepaalde leeftijdsgroep over een groot aantal jaren gevolgd worden. De cohort bestaat hier uit alle leerlingen van de eerste en zesde klassen van alle lagere scholen in het schoolartsendistrict Boskoop, die in 1965/66 door de toenmalige schoolarts werden onderzocht. Onderdeel van deze eerste momentopname waren behalve medische ook sociale en psychologische gegevens. De tweede momentopname vond plaats in 1974/75, waarbij naast criminaliteits- en persoonsgegevens van

de leerlingen, nog medisch-sociale gegevens van familieleden zijn opgenomen.

Volgende momentopnamen zijn gepland. Door middel van een statistische analyse van het onderzoekmateriaal zal worden nagegaan of en in hoeverre de verzamelde gegevens een specifieke relatie met het latere (criminele) gedrag vertonen. Het zou bijvoorbeeld van groot praktisch nut zijn indien zou blijken, dat men over het toekomstig gedrag van zesjarigen reeds evenveel zinnigs kan zeggen als over het toekomstig gedrag van twaalfjarigen.

17. Onderzoek Rechtspositie Minderjarigen (1975)

In opdracht van het Ministerie van Justitie stelt het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen een onderzoek in naar de wijze waarop door de Nederlandse bevolking wordt gedacht over de rechtspositie van minderjarigen.

Voorzitter van begeleidingscommissie is prof. mr. J. de Ruiters. Dit landelijk onderzoek wordt ondernomen op verzoek van de Tweede Kamer. Met name gaat het daarbij om de vraag hoe verschillende categorieën in de bevolking denken over de uitbreiding van rechten toe te kennen aan minderjarigen. Verder is de vraag aan de orde bij wie het beslissingsrecht moet liggen: bij de ouders of bij de minderjarigen zonder meer, of bij een van tweeën met een beroepsmogelijkheid bij de rechter. Het materiaal voor dit onderzoek zal worden verzameld door middel van een drietal mondelinge interviews. De steekproeftrekkingen zijn aangegeven op (de medewerking van) de gemeentelijke bevolkingsregisters. Het onderzoek is in november 1975 van start gegaan. In september 1976 hoopt men een eerste onderzoekverslag gereed te hebben.

18. Onderzoek Effect optreden Officier van Justitie op recidivepatroon bij strafrechtelijk minderjarigen

Dit onderzoek, dat door het Criminologisch Instituut 'Bonger' verricht werd op verzoek van het Openbaar Ministerie te Amsterdam, had als doel na te gaan of de wijze van optreden van de Officier van Justitie effect heeft op het recidivepatroon van jeugddelinquenten. Uit een verkenning van het onderzoekmateriaal — dossiers — bleek dat met betrekking tot een aantal belangrijke variabelen geen betrouwbare gegevens aanwezig waren. Dit leidde tot een beperking van de onderzoekopzet, waarbij de relatie tussen het al of niet dagvaarden van de jeugddelinquent en het daarop volgende recidivepatroon centraal werden gesteld. Begin 1976 is het eindverslag van dit onderzoek verschenen van de hand van dr. O.W.M. Kamstra en drs. Ed. Leuw getiteld 'Onderzoek naar het effect van het optreden van de Officier van Justitie op het recidivepatroon bij strafrechtelijk minderjarigen'. In dit onderzoek werd een verschil in recidive gevonden tussen de wel gedagvaarde en de niet gedagvaarde delinquenten. Er werd echter ook tussen beide groepen een verschil in de ernst van de delinquentie gevonden, waardoor geen aantoonbaar effect van de verschillende wijze van optreden van de officier kon worden aangetoond. Een nader onderzoek, waarbij veel meer variabelen worden onderzocht, is nodig om de effecten van het optreden van het openbaar ministerie te kunnen vaststellen.

Voor financiering van de volgende in voorbereiding zijnde onderzoeken zijn subsidie-aanvragen in behandeling

19. *Onderzoek Waarderingsgrondslagen Jaarrekeningen*

Voor dit onderzoek werd subsidie aangevraagd door de Commissies Jaarverslaggeving. Het onderzoek 'Waarderingsgrondslagen Jaarrekeningen' heeft betrekking op de grondslagen voor de waardering van het vermogen van de onderneming (balans van activa en passiva) en de grondslagen voor de bepaling van het resultaat van de onderneming (verlies- en winstrekening) zoals deze tot uiting komen in de jaarrekeningen van publicatieplichtige ondernemingen. De Wet Jaarrekening Ondernemingen (W.J.O.) stelt dat deze grondslagen moeten voldoen aan normen, welke in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd. Men hoopt met dit onderzoek een bijdrage te leveren aan het inzicht in het functioneren van de wet Jaarrekening Ondernemingen. Bovendien kan het onderzoek mede dienstbaar worden gemaakt aan de door de Commissie te geven 'Beschouwingen naar aanleiding van de W.J.O.'.

20. *Onderzoek Alternatieve Samenlevingsvormen*

Voor dit onderzoek werd subsidie aangevraagd door de Nederlandse Gezinsraad en het C.O.C. De Gezinsraad heeft het onderzoekvoorstel ingediend bij de Minister van C.R.M. Het ministerie van C.R.M. heeft de minister van Justitie verzocht deelneming in de subsidieverlening te overwegen. Er is een toename te constateren in het aantal relatievormen die, naast het huwelijk, in de samenleving functies vervullen die vroeger uitsluitend aan huwelijk en gezin werden toegedacht. Het blijkt dat

deze relatievormen geen of onvoldoende wettelijke bescherming vinden en ook in andere opzichten maatschappelijke discriminatie ondervinden. Doel van het onderzoek is, een bijdrage te leveren aan de voorbereiding van het beleid, waarin de lacunes in de wettelijke bescherming van de genoemde relaties worden opgeheven, waardoor rechtsgelijkheid en welzijn van individuen wordt bevorderd.

21. *Opvang van Gedetineerden met Drugproblemen*

Voortbouwend op het initiatief van C. Döderlein de Win uit Amsterdam, wordt door het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen, onder supervisie van prof. dr. R.W. Jongman, een onderzoek voorbereid dat inzicht tracht te geven in de drugproblematiek van gedetineerden; doel van het onderzoek is te komen tot een adequate opvang van de gesignaleerde moeilijkheden.

II. **Onderzoek verricht door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie**

22. *Onderzoek Omvang en Ontwikkeling van de Criminaliteit (jaarlijks)*

Onderzoekers: mr. J.J.M. van Dijk en ir. A.C. Vianen.

Teneinde een beter inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de criminaliteit heeft het W.O.D.C. een vragenlijst ontwikkeld die jaarlijks aan een grote groep Nederlanders wordt voorgelegd. Het materiaal wordt verzameld door het NIPO. Het betreft hier een aselechte steekproef naar provincie- en gemeentegrootte, die is samengesteld overeenkomstig de verdeling van de woningvoorraad.

Het aantal respondenten dat in de voorgaande jaren steeds rond de 3000 was, is in 1976 opgevoerd tot 10.000. In de enquête wordt de vraag voorgelegd of de respondenten ooit / het jaar voorafgaande aan de enquête of / het jaar waarin de enquête gehouden wordt slachtoffer zijn geweest van een delict als genoemd in de enquête. Het gaat hierbij om enkele veel voorkomende misdrijven zoals zakkenrollerij, fiets- en bromfietsdiefstal, diefstal van en uit een auto en diefstal met braak. Met ingang van 1976 wordt voorts onderzocht of de vrouwelijke respondent op straat lastig is gevallen, waarbij de aanvaller duidelijk seksuele bedoelingen had. Hiernaast wordt het aangiftegedrag en enige bijzonderheden omtrent de omstandigheden waaronder het delict plaatsvondt, geregistreerd. Het is de bedoeling de enquêtes de komende jaren te herhalen, terwijl door uitbreiding van zowel de inhoud als de omvang de mogelijkheden voor statistische analyses van de resultaten nog zullen worden uitgebreid.

23. Onderzoek Criminaliteit ten opzichte van de Detailhandel (1974)

Rapporteurs: dr. D.W. Steenhuis en drs. A.W.M. Coenen.

Doel van dit onderzoek was gegevens te verzamelen over de mate waarin detailhandelaren in Nederland hinder ondervinden van criminaliteit. In de maanden januari, april, juli en november zijn steekproeven getrokken die elk ruim 1500 detailhandelaren omvatten, waarbij de vraag is gesteld of en in welke mate zij, nu en in het verleden, last hebben ondervonden van een twaalfdelicten. De slotconclusie van het inmiddels verschenen eindrapport getiteld 'Kriminaliteit bij de Detailhandel' luidt dat de criminaliteit waarmee de detailhandel in Nederland te maken heeft qua omvang

en aard een beperkt probleem is. Driekwart van de ondervraagde winkeliers heeft met geen van in de enquête opgenomen delicten te maken gehad in de maand waarover de enquête zich uitstrekte. Zij die wel last hebben gehad werden voor het overgrote deel geconfronteerd met de zogenaamde 'kleine criminaliteit'. Echt ernstige delicten kwamen verhoudingsgewijs weinig voor.

24. Onderzoek Nederlandse gemeenten en criminaliteit (1974)

Onderzoekers: drs. G.A. van Bergeijk en mr. L.J.M. d'Anjou.

Dit onderzoek is opgezet naar aanleiding van verontrusting over de criminaliteit die tijdens de behandeling van de Justitiebegroting 1974 in de tweede kamer naar voren kwam. Doel van dit onderzoek was onder meer het beantwoorden van de vraag in welke mate in de Nederlandse gemeenteraden met zorg over de ontwikkeling van de criminaliteit wordt gesproken. In 1975 is reeds een eerste rapport uitgebracht. In de definitieve versie van het rapport 'De Nederlandse gemeenteraad en de criminaliteit', die begin 1976 gereed was, zijn de uitkomsten van dit project gezien tegen de achtergrond van een reeks studies waarvan het deel uitmaakt. In het rapport wordt de conclusie getrokken dat het met de gevoelens van onveiligheid onder de Nederlandse bevolking zo'n vaart nog niet loopt. Deze uitkomst wordt ondersteund door de resultaten van de andere samenhangende studies. In een slotbeschouwing wordt onder andere ingegaan op de validiteit van de uitkomsten en wordt aangegeven wat de betekenis van de resultaten kan zijn, mede gezien tegen de achtergrond van de andere onderzoeken die op dit gebied zijn verricht.

25. *Onderzoek Onrustgevoelens in Nederland (1975)*

Onderzoekers: drs. A.W.M. Coenen en drs. C. Cozijn en rapporteurs: mr. J.J.M. van Dijk en drs. C. Cozijn.

Doel van het onderzoek was het bepalen van omvang, intensiteit en verspreiding van onrustgevoelens welke zouden ontstaan en zouden groeien als gevolg van de toenemende criminaliteit. Hiertoe werd aan een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking een vragenlijst voorgelegd. Op basis van de verkregen antwoorden werd voor elke respondent een 'onrustscore' bepaald. Het bleek dat het voornamelijk de jongere vrouwen in de grote steden zijn, die hoge onrustscores hebben. Deze vrouwen vreesden het meest slachtoffer te worden van mishandeling of verkrachting. Zij gaven zich ook veel vaker dan de overige ondervraagden de kans slachtoffer te worden van een zedendelict. De onrustscores bleken nauwelijks samenhang te vertonen met recent slachtofferschap van enig misdadig optreden. Of het veel gesuggereerde verband tussen onrustgevoelens en het lezen van bepaalde dagbladen als vaststaand moet worden aangemerkt kon uit de resultaten van dit onderzoek niet worden afgeleid. Met betrekking tot de intensiteit van de gemeten onrustgevoelens moet worden aangenomen dat deze niet hoog is, althans voorzover deze tot uitdrukking zou komen in het nemen van (extra) beveiligingsmaatregelen. Op verbaal niveau echter bleek wel degelijk van een sterk verband tussen de onrustscores en het ontwikkelen van een gedragspatroon dat erop gericht is zich aan criminele dreiging te onttrekken. Een verslag van het onderzoek is uitgekomen in de reeks W.O.D.C.-rapporten.

26. *Analyse van de Berichtgeving over Criminaliteit in de Nederlandse Dagbladen (1974)*

Rapporteurs: drs. A.W.M. Coenen en mr. J.J.M. van Dijk.

Het eindrapport over dit onderzoek, getiteld 'Misdaadverslaggeving in Nederland', verscheen in juni 1976. Van elf dagbladen is nagegaan hoeveel artikelen over criminaliteit er voorkwamen in honderdvijftig a-select gekozen edities uit de periode 1965-1974. Uit het onderzoek is gebleken dat in de Nederlandse kranten in de jaren 1972 en 1974 ruim dertig procent meer over criminaliteit is geschreven dan in de jaren 1966 en 1968. De in de dagbladen afgedrukte artikelen over criminaliteit bestaan voor een zeer groot gedeelte uit berichten over geweldsmisdrijven. De hoeveelheid artikelen over criminaliteit per editie verschilt sterk per krant. In sommige kranten staan gemiddeld twee keer zo veel misdaadartikelen dan in andere kranten.

27. *Onderzoek Roofovervallen (1973/1975)*

Onderzoeker: drs. A.W.M. Coenen.

Dit onderzoek werd in samenwerking met het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen opgezet. Het onderzoek bestaat uit twee delen.

Het eerste deel betreffend een analyse van de gegevens zoals deze door de Centrale Recherche Informatiedienst sinds 1968 worden verzameld. Hierbij komen een groot aantal aspecten van het delict zoals type object, wapengebruik, etc. als ook de ontwikkeling van het delict zelf aan de orde. Ook wordt de straftoemeting ten aanzien van de roofovervallers nader beschouwd. Het onder-

zoek strekt zich uit over de jaren 1968—1974.

Het tweede deel bestaat uit een exploratief onderzoek dat gebaseerd is op interviews met een vijftigtal veroordeelde plegers van roofovervallen op geldinstituten en pompstations. Hierin wordt onder andere aandacht besteed aan de sociale en financiële achtergronden van de dader. Over beide delen waarover, reeds interim-rapporten zijn verschenen, zal eind 1976 verslag worden gedaan.

28. *Onderzoek Autodiefstal (1974)*

Rapporteur: dr. J. Junger-Tas.

Doel van het onderzoek was, na te gaan onder welke omstandigheden en voorwaarden het delict autodiefstal (c.q. joyriding) werd gepleegd, ten einde op basis van die informatie tot praktische voorstellen inzake preventieve maatregelen te komen. De belangrijkste vragen waarop het onderzoek een antwoord zocht, waren onder meer welke merken en typen auto's sterk diefstalgevoelig zijn en met welke diefstalbevorderende factoren dit kon samenhangen. Ook werd nagegaan welke specifieke technieken bij het ontvreemden van een auto werden gehanteerd. Om beantwoording van die vragen mogelijk te maken werd een steekproef van 4421 processen-verbaal die aangifte van autodiefstal beheldden geanalyseerd, en 126 aangevers van dit delict werden geïnterviewd. Ook werd een interview gehouden met 37 daders van autodiefstallen die tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf veroordeeld waren. Dit laatste werd gedaan om meer inzicht te verkrijgen in de gehanteerde technieken bij dit delict. Op basis van het onderzoek werden de volgende aanbevelingen gedaan: 1) het achterlaten van een niet afgesloten wagen als overtreding beschouwen; 2) het wettelijk verplicht stellen van een extra slot op de stuur-

inrichting; 3) meer voorlichting; 4) meer gerichte politiepatrouilles. Het onderzoek-rapport is in maart 1976 verschenen.

29. *Onderzoek Criminaliteit ten opzichte van de Horecabedrijven (1975)*

Onderzoeker: drs. A.W.M. Coenen.

In 1975 hebben de twee grote organisaties van horecabedrijven, de Horecaf en Horeca Nederland, zich gezamenlijk tot de Minister van Justitie gewend met het verzoek bijzondere aandacht te besteden aan de criminaliteit waarvan de horecabedrijven in Nederland het slachtoffer worden. Dit verzoek was voor de Minister aanleiding om het WODC opdracht te geven een landelijk onderzoek in te stellen naar de ervaringen van de horecabedrijven met tegen hen gepleegde criminaliteit. In het onderzoek wordt nagegaan met behulp van een viertal over het jaar gespreide enquêtes onder een representatieve steekproef van de horecahouders wat de aard en de omvang is van de criminaliteit waarmee de horecabedrijven worden geconfronteerd. De onderzoekmaanden zijn februari, mei, augustus en december 1976. Het onderzoek werd opgezet in nauwe samenwerking met het bedrijf Horeca. Het onderzoekformulier telt 25 vragen. Een steeds terugkerende vraag is of de zaak aan de politie is gemeld, en vooral ook waarom de politie niet werd ingeschakeld. Een eindverslag van het onderzoek zal in het voorjaar van 1977 gereed zijn. In juni werd een interimrapport uitgebracht.

30. *Onderzoek Slachtoffervrees Vrouwen (1976)*

Onderzoekers: drs. C. Cozijn en mr. J.J.M. van Dijk.

In aansluiting op het onderzoek onrustgevoelens (nr. 25) zal een onderzoek worden gedaan naar de specifieke vrees

van vrouwen in de stedelijke gebieden voor de agressieve zedendelicten. In dit onderzoek zal in het bijzonder worden nagegaan in hoeverre de bewegingsvrijheid van vrouwen wordt beperkt door hun vrees om te worden aangerand. Binnen het kader van dit onderzoek zal tevens aandacht worden besteed aan de manier waarop de reële slachtoffers van agressieve zedenmisdriven in Nederland door de politie en/of andere instanties worden opgevangen.

31. *Onderzoek Verbaliseringsbeleid (1972)*

Rapporteurs: dr. W. Buikhuisen en mr. J.J.M. van Dijk.

Op verzoek van de Werkgroep Verbaliseringsbeleid Misdriven werd door het WODC een onderzoek uitgevoerd omtrent het verbaliseringsbeleid van de Nederlandse politie. Het onderzoek bestond uit twee delen. In het eerste deel werd nagegaan in hoeverre de ernst van een vijftigtal kort omschreven delicten door politie en openbaar ministerie verschillend werd beoordeeld. Dezelfde vijftig delict-omschrijvingen werden in het najaar van 1975 voorgelegd aan een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking. Het tweede deel van het onderzoek bestond uit een simulatie-experiment waarbij aan politiefunctionarissen werd gevraagd een beslissing te nemen met betrekking tot de verbalisering van bepaalde aan hen voorgelegde zaken. Het eindrapport over deze onderzoeken werd in februari 1975 aan de werkgroep aangeboden. Uit het simulatie-experiment is gebleken dat de beslissing om al dan niet een proces-verbaal op te maken vooral afhangt van de beoordeling van de ernst van de zaak door de betrokken politiemans. Deze uitkomst versterkt de betekenis van de resultaten van het onderzoek naar de ernst-beoorde-

ling van de vijftig delicten. Uit dit laatste onderzoek is gebleken dat de burgerij vrijwel alle delicten ernstiger vindt dan de leden van het openbaar ministerie. De politie bleek met haar oordeel in het algemeen een tussenpositie in te nemen tussen de burgerij en het openbaar ministerie. Over de vraag welke typen van misdriven naar verhouding het minst ernstig zijn bleek tussen de drie onderzoeksgroepen geen verschil van mening te bestaan. Zowel de burgerij als de politie en het openbaar ministerie bleken de kleine vermogensdelicten en de delicten uit andere wetten dan het wetboek van Strafrecht, als de minst ernstige delicten te beschouwen.

32. *Onderzoek Opsporingsbeleid (1976)*

Onderzoeker: dr. J. Junger-Tas.

Dit onderzoek dat in Justitiële Verkenningen, nr. 7, 1975, vermeld staat onder het hoofd Onderzoek Opheldering Misdriven is enigszins uitgebreid. Doelstelling blijft een beter inzicht te krijgen in de factoren die samenhangen met het al dan niet ophelderen van misdriven. Om hier een duidelijker kijk op te krijgen, zal worden onderzocht welke criteria gehanteerd worden bij het al dan niet verbaliseren van strafbare feiten die worden gemeld bij balie en meldkamer. Daarna zal dan de meer of minder grote aandacht die men aan geverbaliseerde zaken geeft worden nagegaan. De geconstateerde daling van het ophelderingspercentage van misdriven zou namelijk kunnen samenhangen met verschuivingen in deze criteria, alsook met factoren als rechesterkte, relaties met het O.M. en werkklimaat in dit onderdeel van het corps. Het onderzoek zal een observatieperiode aan de balie, in de meldkamer en bij de recherche omvatten. Hiernaast zullen rechercheurs, recherche-chefs en leden van het O.M. worden geïnterviewd.

Tenslotte zal een vergelijkend dossier-onderzoek worden uitgevoerd naar wel- en niet-opgehelderde zaken waarbij nagegaan zal worden hoe in kwalitatieve zin de wel-opgehelderde misdrijven zich verhouden tot de niet-opgehelderde. Het onderzoek zal eind 1976 worden aangevangen. De eindrapportering zal in 1977 plaatsvinden.

33. *Onderzoek Opsporingsbeleid Opiumzaken (1975)*

Onderzoeker: drs. Th. W. Scholten.

Onderzocht is waardoor en waarom in 1974 nog steeds relatief veel processen-verbaal zijn opgemaakt tegen personen die een relatief kleine hoeveelheid hennepproducten in bezit hebben, terwijl volgens de richtlijnen van 1969 het accent bij opsporing en vervolging dient te liggen op handel in verdovende middelen en het gebruik van hard drugs. Ter beantwoording van deze vraag is een oriënterend onderzoek uitgevoerd in een zestal gemeenten. Het onderzoek heeft betrekking op een honderdtal zaken waarin sprake was van minder dan vijftig gram hennepproducten. Na analyse van de processen-verbaal zijn gesprekken gevoerd met de betrokken opsporingsambtenaren. Uit het onderzoek blijkt dat er geen sprake is van een actief opsporingsbeleid met betrekking tot personen die (vermoedelijk) een kleine hoeveelheid hennepproducten in bezit hebben. Aanhouding van deze personen vindt vaak min of meer toevallig plaats: men constateert de aanwezigheid van drugs bij personen die om een andere reden zijn aangehouden of men houdt iemand aan die zich opvallend of verdacht gedraagt. In het laatste geval denkt men vaak met een handelaar te doen te hebben.

Het eindrapport van dit onderzoek, getiteld 'Opsporing van overtredingen van

de Opiumwet', is uitgebracht in september 1975.

34. *Onderzoek Relatie Primaire Politieopleiding en -praktijk (1975)*

Onderzoeker: dr. J. Junger-Tas.

In samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken is een onderzoek gestart naar de wijze waarop de basisopleiding van de politieambtenaar aansluit bij de politiekpraktijk. Uitgaande van de onontkoombare eisen van de praktijk — voorlopig opgedeeld in taken van ordehandhaving, criminaliteitsbestrijding en assistentieverlening — zal worden nagegaan in hoeverre de opleiding een effectief en relevant onderwijspakket aanbiedt met betrekking tot de kennisoverdracht, het aankweken van vaardigheden en het aanleren van waarden en attitudes die van belang zijn voor de beroepsuitoefening. In een eerste fase zal een observatie-onderzoek naar de concrete taakuitoefening een eerste toetsing bieden van de opleiding aan de praktijk. Hiernaast zullen docenten van de basisscholen en mentoren die de aspiranten in de praktijk begeleiden, worden geïnterviewd. Verder zullen aspiranten aan het begin en aan het eind van de opleiding geïnterviewd worden, alsmede een groep afvallers. Tenslotte zal de groep politie-ambtenaren die de opleiding voltooid heeft na een praktijkervaring van zes tot acht maanden nogmaals geïnterviewd worden. Deze fase zal dan tot een tweede toetsing van de praktijksituatie aan de opleiding leiden.

Op grond van het verzamelde materiaal zullen mogelijke adviezen worden uitgebracht met betrekking tot eventuele wijzigingen in vorm en inhoud van de opleiding. De eindrapportering van dit onderzoek zal in 1978 plaatsvinden.

35. *Onderzoek Toepassing Transactie-bevoegdheid (1976)*

Rapporteur: A.K. Kröner.

Het WODC is verzocht een onderzoek in te stellen naar de (verschillen in de) toepassing van de transactiebevoegdheid door de verschillende politiekorpsen op basis van de door de verschillende korpsen (of landgroepen) in 1973 geïncasseerde transactiebedragen. Nadat een statistische bewerking was uitgevoerd waarbij de transactiebedragen per korps werden gerelateerd aan het totale aantal processen-verbaal, de sterkte van het politiekorps en het lokale wagenpark, werden gesprekken gevoerd met de leiding van enkele politie-eenheden met een uitzonderlijk hoog of laag transactiepercentage. Het eindverslag over dit onderzoek zal in de zomer van 1976 gereedkomen.

36. *Vervolgingsbeleid. Onderzoek sepot-beleid Ressorst Den Haag (1975)*

Onderzoeker: Mr. F. W. M. van Straelen.

Met dit onderzoek wordt getracht inzicht te krijgen in het in 1974 in het Ressorst 's-Gravenhage gevoerde sepot-beleid, teneinde een bijstelling van de beleidscoördinatie mogelijk te maken. Door middel van een dossieronderzoek wordt o.m. nagegaan: a. met welke kenmerken van dader en delict de beslissing vervolgen/seponeren samenhangt; b. met welke kenmerken van dader en delict de sepotgronden samenhangen; c. of er sinds 1 januari 1973 een verandering is waar te nemen in het gebruik van de sepotgronden (op 29-12-1972 is er n.l. een brief van de P.G. 's-Gravenhage omtrent deze materie uitgegaan naar de diverse parketten); d. of er tussen de verschillende arrondissementsparketten een verschil in seponeringsbeleid bestaat.

Om bovenstaande vragen te beantwoorden is er een steekproef getrokken uit de strafdossiers van 1974 van zowel vervolgte als geseponeerde zaken van vernieling, eenvoudige en gekwalificeerde diefstal en eenvoudige mishandeling. Ter beantwoording van vraag c) zijn er tevens een aantal sepot-dossiers uit 1972 en 1973 geanalyseerd.

De coderingsfase is inmiddels voltooid en een eerste rapportage kan in het najaar verwacht worden.

37. *Criminaliteit 1966 (1972)*

Onderzoeker: drs. C. van der Werff.

In dit onderzoek komt een tweetal onderwerpen aan de orde. Het eerste betreft de factoren die verband houden met de straftoemeting, en wel speciaal met de toepassing van de boete. Over dit gedeelte is inmiddels gerapporteerd in het eindrapport van de Commissie Vermogensstraffen (1972). Daarnaast wordt getracht inzicht te verschaffen in het speciaal preventieve effect van het strafrechtelijk ingrijpen. Voor verschillende categorieën delicten — o.a. eenvoudige diefstal, diefstal met braak, eenvoudige mishandeling — wordt het speciaal preventieve effect vergeleken van verschillende strafsoorten en van de berechting op zich. Over het speciaal preventieve effect van de snelheid van berechting is reeds verslag uitgebracht (1974). Het eindverslag zal in 1976 verschijnen. De onderzoeksgroep bestaat uit een steekproef van in 1966 onherroepelijk afgedane misdrijfzaken. De gegevens zijn ontleend aan de Staten van Inlichtingen en aan de uittreksels uit het Algemeen Documentatieregister van de Justitiële Documentatiedienst.

38. *Onderzoek Individuele Gratieverleening in Misdrijfszaken en Recidive (1973)*

Onderzoeker: drs. C. van der Werff.

In dit onderzoek zijn twee vragen aan de orde gesteld: a) heeft het kwijtschelden van straffen speciaal preventief gezien een positief of een negatief effect en b) heeft voorwaardelijke gratie een grotere speciaal preventieve werking dan onvoorwaardelijke gratie. Met het oog op vraag a) zijn de recidive-cijfers van gegratieerden vergeleken met die van personen die wegens een soortgelijk misdrijf zijn veroordeeld. De conclusie luidt dat het kwijtschelden van straffen speciaal preventief gezien geen ongunstige invloed heeft. Uit vergelijking van de recidivecijfers van onvoorwaardelijk gegratieerden en voorwaardelijk gegratieerden (vraag b) kan worden afgeleid dat voorwaardelijke gratiëring uit een oogpunt van speciale preventie niet effectiever is dan onvoorwaardelijke gratiëring, voorzover althans een vergelijking mogelijk was. Relatief langgestraften moesten bijvoorbeeld buiten de vergelijking blijven, omdat voorwaardelijke gratie bij deze groep zelden wordt toegepast. Voorts bleek dat het bij de gegratieerde zaken om ernstiger misdrijven gaat dan jaarlijks in doorsnee worden berecht. Het verslag is uitgebracht in mei 1976.

39. *Onderzoek Strafrechtsspraak Verkeerszaken (1975)*

Rapporteur: drs. Th.W. Scholten.

De kring van kantonrechters heeft de kantonrechters mr. J.H. Saelman en mr. J.M. Vellinga verzocht een onderzoek in te stellen naar het tijdsverloop dat gemoeid is met de strafrechtelijke afwikkeling van eenvoudige verkeerszaken, dat wil onder meer zeggen zaken zonder getuigen en zonder aanhouding van de

behandeling. Aangezien de verwerking en analyse van deze gegevens zonder mechanische hulpmiddelen onmogelijk is werd het WODC verzocht de verzamelde gegevens verder te bewerken. Teneinde knelpunten in de berechtingsprocedure te achterhalen werd nagegaan welke fase van de berechtingsprocedure relatief veel tijd kost, welke regionale verschillen er zijn, en of er verschillen in de duur van de berechtingsprocedure zijn voor de verschillende soorten verkeers-overtredingen. In het onderzoek waren in het totaal 1400 verkeersovertredingen betrokken over negentien arrondissementen. Het rapport werd aan mr. J.H. Saelman en Mr. J.M. Vellinga aangeboden midden 1975.

40. *Onderzoek Vervolgings- en Straftoemingsbeleid Buitenlanders (1975)*

Onderzoeker: drs. C. van der Werff.

Aan de hand van gegevens uit strafdossiers wordt nagegaan of in vergelijkbare zaken bij buitenlanders zwaardere straffen worden gevorderd en/of opgelegd dan bij Nederlanders. Ook het seponeringsbeleid ten aanzien van buitenlanders wordt onder de loep genomen. De onderzoeksgroep bestaat uit circa 1700 zaken van misdrijf Wetboek van Strafrecht die in het vierde kwartaal 1974 onherroepelijk zijn afgedaan. De belangrijkste resultaten zullen worden gepubliceerd in het verslag van het Openbaar Ministerie over het jaar 1975. Het eindverslag verschijnt eind 1976.

41. *Straftoemeting in Nederland van 1969 tot en met 1975 (1975)*

Onderzoeker: ir. A.C. Vianen.

Ten behoeve van het jaarverslag Openbaar Ministerie wordt de straftoemeting in de jaren 1969, 1972 en 1975 onder-

zocht. Als basismateriaal dienen hierbij de onherroepelijke veroordelingen in deze jaren. In dit onderzoek wordt zowel het totaal-generaal van de opgelegde straffen als het aantal straffen dat wegens enige delicten of delictsgroepen werd opgelegd, geregistreerd naar rechtbank of gerechtshof. Publicatie van enkele resultaten van het onderzoek vindt plaats in het jaarverslag O.M. over 1976.

42. *Onderzoek straftoemeting WVV art. 26 in 1974 en 1975 (1975)*

Onderzoeker: ir. A.C. Vianen.

Op initiatief van de vergadering van Procureurs-generaal wordt onderzocht wat de gevolgen zijn van de invoering van de 1-novemberwet (blaaspijpje) met betrekking tot de strafvordering en de straftoemeting ex art. 26 WVV. Hiertoe is van alle veroordelingen wegens dit delict, die onherroepelijk werden in de eerste zes maanden van 1974 of 1975, het vonnis of arrest geregistreerd. Naast persoonsgegevens is van ieder de recidive als verklarende factor onderzocht. Uit het aldus verkregen bestand is daarna op a-selecte wijze een naar datum van het delict en naar arrondissement gestratificeerde steekproef getrokken. Van de zaken in deze steekproef is naast de strafvordering eveneens gekeken naar het alcoholpromillage en naar de aangerichte schade. Tenslotte is ook het verschil in uitspraak tussen rechtbank en gerechtshof onderzocht. Het verslag van dit onderzoek is in het najaar van 1976 te verwachten.

43. *Straftoemeting art. 26. e.a. Wegenverkeerswet in 1976 (1975)*

Onderzoekers: drs. G.A. van Bergeijk en ir. A.C. Vianen.

Op initiatief van de Redactie van Delikt

en Delinkwent, in de persoon van prof. mr. Ch. J. Enschedé, is het WODC na de invoering van de 1 november wetgeving begonnen met het verzamelen van gegevens over de straftoemeting op het gebied van het rijden onder invloed. Dit project heeft tot doel meer inzicht te verschaffen in de in dit opzicht landelijk gevolgde praktijk. Van de gevallen die in de periode van eind 1975 tot eind 1976 hebben geleid tot een veroordeling worden door de griffies van de rechtbanken de gegevens gezonden naar het WODC. De resultaten van dit onderzoek zullen in enkele fasen worden gepubliceerd in Delikt en Delinkwent. Eind 1976 zal over de eerste fase verslag worden gedaan.

44. *Onderzoek Straftoemeting Zware Criminaliteit (1976)*

Onderzoeker: drs. O.J. Zoomer.

Op verzoek van de ressortsvergadering 's-Gravenhage is een onderzoek in voorbereiding genomen naar het requisitoir-beleid annex het straftoemittingsbeleid inzake de zware criminaliteit. In dit onderzoek zal worden onderzocht hoe de straftoemeting in gevallen van zware criminaliteit zich sinds 1973 in Nederland heeft ontwikkeld en welke verschillen er in dit opzicht bestaan tussen de ressorten en eventueel de arrondissementen. In dit onderzoek zal ook aandacht worden besteed aan de relatie tussen de praktijk van de straftoemeting en de theorie van de wettelijke strafbedreiging. Over dit omvangrijke dossieronderzoek zal eind 1977 worden gerapporteerd.

45. *Discussieproject Arnhem-Strafvorderingsbeleid Ressornt Arnhem (1975)*

Onderzoeker: mr. J.J. van der Kaaden.

Dit discussieproject beoogt een bijdrage te leveren aan de harmonisering van het strafvorderingsbeleid in het ressort Arnhem. Aan de hand van twee concrete strafzaken, die aan de officieren van justitie ter beoordeling zijn voorgelegd, is nagegaan in hoeverre er in dit ressort overeenstemming of verschil in beleid te constateren is en wat de achtergrond van eventuele verschillen is. Tijdens een discussie-bijeenkomst (1975) zijn per pakket de beslissingen en motiveringen besproken, waarbij onder andere bleek dat dezelfde beslissingen met zeer uiteenlopende strafdoelen werden genomen en dat verschillende beslissingen vanuit dezelfde strafdoelen worden gemotiveerd. Om een beter inzicht te krijgen in de functie en de betekenis van de strafdoelen in de straftoemeting is in een tweede discussie-ronde (1976) nader ingegaan op de motiveringen. Hierbij bleek onder andere dat de verschillen in de beslissingen en de aangevoerde strafdoelen samenhangen met verschillen in de achterliggende meer algemene waarde-oordelen van de officieren. In het najaar van 1976 wordt in de vorm van een eindrapport over de resultaten van deze discussie aan de ressortleiding en aan de deelnemers gerapporteerd.

46. *Discussieproject - Vervolgingsbeleid Ressornt 's-Hertogenbosch (1975)*

Onderzoekers: drs. G.A. van Bergeijk en mr. J.J. van der Kaaden.

Dit project beoogt een bijdrage te leveren aan de harmonisering van het sepot-beleid in het ressort 's-Hertogenbosch. Aan alle officieren van justitie en parketsecretarissen zijn dezelfde drie straf-

zaken ter beoordeling voorgelegd. Het betrof hier drie minder ernstige zaken, waarbij zowel een beslissing tot seponeren als een beslissing tot vervolgen denkbaar was. In een discussie zijn per pakket de verschillen in de beslissingen besproken, waarbij met name aandacht is geschonken aan de achterliggende sepotgronden. Hierbij bleek dat de verschillen nauw samenhangen met een verschillende beoordeling van het gehele daad/dader complex. De resultaten van deze discussies zullen dit jaar in een eindrapport worden samengevat en aan de ressortsleiding worden voorgelegd.

47. *Onderzoek Middellang-gestraften (1974) **

Onderzoeker: drs. B. van der Linden.

In dit onderzoek worden de effecten op korte en lange termijn vergeleken van twee verschillende regiems op gedetineerden met een middellange straftijd. Wat de effecten op korte termijn betreft, zal aandacht worden besteed aan de subjectieve detentiebeleving door de gedetineerden en zullen mogelijke veranderingen in hun gedrag, persoonlijkheid, normen en waarden worden onderzocht tijdens het verblijf in één van beide inrichtingen. Dit gedeelte van het onderzoek zal van ongeveer oktober 1976 t/m maart 1977 gehouden worden onder ongeveer 500 gedetineerden. Om ook de effecten van beide regiems op langere termijn te kunnen evalueren zal door middel van een vervolgonderzoek het functioneren in de 'vrije samenleving' van ontslagen gedetineerden worden bestudeerd en zal bovendien een recidive-onderzoek worden ingesteld onder gedetineerden die de afgelopen jaren in één van beide inrichtingen hebben verbleven. Teneinde de resultaten van bovengenoemd onderzoek in een ruimer

* Voorheen: Onderzoek Regiemvergelijking.

kader te kunnen plaatsen zal nagegaan worden hoe het straftoemittingsbeleid ten aanzien van middellang-gestraften zich ontwikkelt en zal het selectiebeleid doorgelicht worden. Daarnaast zal een beeld geschetst worden van de beide inrichtingen, zelf waarbij de interne organisatie, de regiemvoering en het functioneren van het personeel de belangrijkste onderwerpen zullen zijn. Rapportage van het onderzoek zal in fasen geschieden, waarbij de eerste interim-rapporten nog in de loop van 1976 te verwachten zijn.

48. *Onderzoek Buitenlandse Gedetineerden (1975)*

Rapporteurs: drs. K. Mesman Schultz en drs. G. J. Methorst.

Op verzoek van het United Nations Social Defense Research Institute (UNSDRI) werd, in het kader van een internationaal onderzoek, een onderzoek uitgevoerd onder ruim honderd in Nederlandse huizen van bewaring en gevangnissen gedetineerde buitenlanders. Met behulp van een door UNSDRI opgestelde vragenlijst werd vooral ingegaan op problemen die detentie in een ander land dan het eigen met zich meebrengt, en op suggesties voor eventuele oplossingen voor deze problemen. Tevens werd de directies van de inrichtingen gevraagd, wat het huisvesten van relatief veel buitenlanders betekent voor het inrichtingsbeleid, en hoe men aan eventuele problemen het hoofd zou kunnen bieden. Het inmiddels verschenen rapport over het in Nederland gehouden onderzoek bevat een beschrijving van de resultaten, een vergelijking van de door de directies en de gedetineerden gegeven antwoorden, en aanbevelingen voor verder te nemen stappen betreffende onderzoek naar de problematiek van buitenlandse gedetineerden.

49. *Proefneming gestructureerde voorlichtingsrapportage Reclassering (1975)*

Onderzoeker: dr. M.J.M. Brand-Koolen.

Na uitgebreid vooroverleg met alle betrokkenen wordt sinds juni 1976 een proef genomen met een gestructureerde vorm van voorlichtingsrapportage. Doel van deze proefneming is na te gaan in hoeverre een zekere structurering van het rapport wenselijk is en, indien dit het geval mocht zijn, welke vorm van structurering de voorkeur zou verdienen. Voorts zal – gebruik makend van deze structurering – worden nagegaan of meer inzicht verkregen kan worden in de wensen die leven met betrekking tot de inhoud van het voorlichtingsrapport. De proefneming, waaraan zestien reclasseringsmedewerkers en een iets kleiner aantal officieren van justitie medewerken, zal ongeveer een half jaar in beslag nemen. Evaluatie en rapportage kunnen in 1977 tegemoet gezien worden.

50. *Onderzoek naar het functioneren van de zogenaamde vroeghulp (1975)*

Onderzoeker: drs. L.C.M. Tigges.

Dit onderzoek beoogt het effect na te gaan van de per 1 januari 1974 ingevoerde wetswijzigingen betreffende art. 59 en art. 62 Sv. Aan deze artikelen werden de bepalingen toegevoegd inhoudende dat de secretaris van de Reclasseringsraad onverwijld van ieder bevel tot in verzekeringstelling in kennis wordt gesteld en dat, indien naar aanleiding van deze mededeling een rapport is opgesteld, de officier van justitie van dit rapport kennis neemt alvorens een vordering tot bewaring te doen. In het onderzoek zal aandacht worden besteed aan de volgende aspecten: het in de praktijk functioneren van de bovenstaande bepalingen in de verschillende

arrondissementen, de voorwaarden waaronder de vroeghulp in de verschillende arrondissementen al dan niet optimaal functioneert, de activiteiten van de reclasseringsmaatschappelijk werker in het kader van de vroeghulp, aard en omvang van de problematiek van verzekeringsgestelden en het effect van de vroeghulp voor de verzekeringsgestelden. Het ligt in de bedoeling het onderzoek in 1977 af te sluiten.

51. Onderzoek Beleid inzake TBR en Psychiatrische Voorlichtingsrapportage (1976)*

Onderzoeker: drs. G.J. Methorst

Aanleiding voor dit onderzoek vormt de recentelijke afname van het aantal terbeschikkingstellingen en de hiertegenoverstaande toename van het aantal gedetineerden zonder maatregel TBR, die tijdens de straftijd naar een TBR-inrichting wordt overgeplaatst. Door deze ontwikkeling wordt de capaciteitsplanning der TBR-inrichtingen bemoeilijkt. Teneinde informatie voor deze capaciteitsplanning te verschaffen zullen een drietal aspecten van het probleem worden onderzocht, te weten: 1) veranderingen in het aantal TBR-gestelden, naar TBR-inrichtingen overgeplaatste gedetineerden en langgestraften, die zonder een dergelijke overplaatsing hun straftijd volbrengen; 2) kenmerkende verschillen tussen deze drie groepen delinquenten op de punten: mate van gevaarlijkheid, soort delinquentie en psychische gestoordheid; en 3) meningen en gevoelens van personen die uit hoofde van hun functie bij het opleggen en uitvoeren van de maatregel TBR en gevangenis-

straf betrokken zijn, over het instituut TBR, de behandeling van TBR-gestelden, het beleid ten aanzien van TBR-gestelden en psychiatrische voorlichtingsrapportage. Momenteel wordt onderzoek verricht naar de probleemgebieden 1 en 2, onderzoek naar het 3e punt wordt voorbereid.

52. Onderzoek tijdbesteding en functioneren reclasseringsteams (1976)

Onderzoekers: dr. A. Coster, drs. L.C.M. Tigges en dr. M.J.M. Brand-Koolen.

In dit onderzoek, dat op verzoek van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen (V.V.R.I.) wordt uitgevoerd, zal nagegaan worden hoe de reclasseringsmedewerkers hun tijd verdelen, welke de inhoud van hun werk is en welke steun zij hierbij nodig hebben. Gezien de complexiteit van de vraagstelling zal begonnen worden met een vooronderzoek in een zestal teams, die hiertoe hun medewerking hebben toegezegd. Tijdens het vooronderzoek zal een tijdschrijfformulier worden getest, terwijl tevens door middel van participerende observatie gepoogd zal worden een inzicht te krijgen in de aard van het werk en alle variaties die zich daarin voordoen. Het ontwerp voor het hoofdonderzoek zal eerst daarna worden gemaakt. Het vooronderzoek wordt uitgevoerd in het najaar 1976, met het hoofdonderzoek zal in 1977 aangevangen worden.

53. Follow-up onderzoek Van der Hoeven Kliniek (1976)

Onderzoeker: drs. J.L. van Emmerik.

In het kader van evaluatief onderzoek naar de behandeling van TBR-gestelden zal in dit onderzoek de invloed van het verblijf in de dr. Henri van der Hoeven Kliniek te Utrecht op de ex-patiënten

* Voorheen: Onderzoek Psychiatrische Voorlichtingsrapportage.

worden nagegaan. Aan de hand van gegevens uit de justitiële documentatie, materiaal aanwezig op de Van der Hoeven Kliniek, materiaal van de reclasseringssteams aan wie de ex-patiënten na ontslag zijn overgedragen, materiaal van andere inrichtingen indien de ex-patiënt is overgeplaatst en aan de hand van gegevens van de gemeentepolitie van de huidige woonplaats van de ex-patiënten zullen feitelijke gegevens over het effect van de behandeling op de ex-patiënten achterhaald worden. Teneinde de opvattingen van de ex-patiënten over hun huidige functioneren en de invloed van de behandeling hierop te achterhalen zullen gestructureerde diepte-interviews met deze personen plaatsvinden. Het onderzoek zal in nauwe samenwerking met de researchstaf van de kliniek door het WODC worden uitgevoerd. Het is momenteel nog in de voorbereidende fase en zal twee en een half à drie jaar duren.

54. *Onderzoek Erfrecht (1975)*

Onderzoeker: drs. C. Cozijn.

In verband met het invoeren van een nieuwe wettelijke regeling van het abintestaat erfrecht, vooruitlopend op de invoering van Boek IV van het Nieuw Burgerlijk Wetboek, werd het W.O.D.C. verzocht een onderzoek in te stellen naar de opvattingen van de bevolking omtrent enkele alternatieve systemen voor een abintestaat erfrecht. De alternatieven verschillen van het huidige erfrecht met name op het punt van de positie van de langstlevende echtgenoot. Onderling verschillen de alternatieven hoofdzakelijk op het aspect van de rechten van de kinderen, en het moment waarop deze rechten tot gelding kunnen worden gebracht. In het najaar van 1975 werd een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking in een monde-

linge enquête gevraagd hun oordeel over de verschillende alternatieven te geven, en deze alternatieven te ordenen naar de mate waarin zij de voorkeur van de betrokkenen genieten. Het eindrapport zal binnenkort beschikbaar zijn. Daarin zijn tevens demografische gegevens opgenomen, welke werden verzameld teneinde een schatting te kunnen maken van het aantal gevallen waarin de langstlevende echtgenoot een voor de toepassing van het abintestaat erfrecht relevante positie bekleedt.

55. *Onderzoek Auteursrechten (1974)*

Rapporteurs: dr. D.W. Steenhuis en drs. C. Cozijn.

In verband met de wijziging van de Auteurswet 1912, welke een nadere regeling betrof voor het kopiëren van auteursrechtelijk beschermde werken, werd op verzoek van de Stafafdeling Wetgeving Privaatrecht van het Ministerie van Justitie een onderzoek ingesteld naar het gebruik van kopieerapparaten op dit Ministerie. Doel van dit onderzoek was een redelijke schatting te maken van het aantal kopieën dat gemaakt wordt van beschermde werken, teneinde de financiële consequenties van de genoemde wetwijziging voor het Ministerie van Justitie te kunnen vaststellen. In drie observatieperioden, gedurende eind 1974 en begin 1975 van elk ongeveer een week, werden bij alle bij het ministerie gebruikte kopieermachines tellingen verricht naar aard en aantal van de gemaakte kopieën. Slechts van een gering aandeel van het totaal gebruik van de machines (ongeveer twee procent van de papieromzet) kon met zekerheid gesteld worden dat het kopieën van beschermd materiaal betrof (daarin opgenomen uitgaven van de Staatsdrukkerij). De resultaten van het onderzoek zijn inmiddels naar de Stafafdeling Wetgeving Privaatrecht gerapporteerd.

56. *Onderzoek Strafbare Belediging (1976)*

Onderzoekers: drs. C. Cozijn en/of mr. J.J. van der Kaaden.

In verband met een eventuele herziening van de wetgeving ten aanzien van strafbare belediging zal een dossieronderzoek ingesteld worden naar de gevallen van eenvoudige belediging en smaad en smaadschrift (art. 266 en 261 (Sr.) die in de jaren 1971, 1973 en 1975 strafrechtelijk werden afgedaan. Doel van het onderzoek is het vaststellen van de aard van de als beledigend opgevatte uitlatingen en dergelijke, en het geven van een beschrijving van het vervolgings- en straftoemtingsbeleid in deze gevallen. Een tweede vraagstelling, die in een parallel-onderzoek aan de orde gesteld zal worden, betreft het conflictoplossend of apaiserend effect van (de dreiging van) het feitelijke of mogelijke politieoptreden in gevallen van belediging. De materiaalverzameling voor het dossieronderzoek zal in het najaar 1976 starten. Een rapport van dit deel van het onderzoek zal tegen de zomer van het volgend jaar tegemoet gezien kunnen worden.

Literatuuronderzoek

57. *Literatuuronderzoek Technopreventie (1975)*

Onderzoeker: mr. G. de Jonge.

Rapporteurs: dr. W. Buikhuisen en drs. G.A. van Bergeijk.

Op verzoek van de departementale stuurgroep 'preventie van criminaliteit' is een literatuuronderzoek ondernomen naar de mogelijkheden van de techniek bij de preventie van criminaliteit. Dit onderzoek is begin 1976 afgesloten met een

intern rapport. Op basis daarvan is in april 1976 het rapport 'Kriminaliteit en technopreventie' uitgebracht. In dit rapport is vooral aandacht besteed aan de mogelijkheden van het voorkómen van de zogenaamde gelegenheidsdelicten (bijvoorbeeld diefstal van een niet goed afgesloten auto of fiets). De schrijvers van het rapport zijn van mening dat door een ruimere toepassing van technopreventie het in principe mogelijk moet zijn een groot deel van bepaalde vormen van criminaliteit, met name de situationeel bepaalde delicten, te voorkomen. Het is volgens hen echter van belang dat overheid, producent en burger zich meer bewust worden van de mogelijkheden ervan.

58. *Evaluatie-onderzoek op penologisch terrein (1975)*

Rapporteurs: dr. W. Buikhuisen en mr. L.J.M. d'Anjou.

Dit begin 1975 gestarte literatuuronderzoek was gericht op het bijeenbrengen van empirisch onderzoek naar de effectiviteit van generaal-preventieve maatregelen. Tijdens het inventariseren van de literatuur is ook aandacht besteed aan de kwaliteit van het onderzoek. In een nadere analyse zijn alleen de methodologisch verantwoorde studies opgenomen. Op basis van een in april 1975 uitgebracht intern rapport is ten behoeve van de UNSDRI-research conference te Genève een rapport opgesteld over de stand van zaken op het gebied van het evaluatie-onderzoek op het terrein van de generale preventie. Hierin wordt aangegeven welke factoren verantwoordelijk zijn voor het feit dat dit type onderzoek kwalitatief en kwantitatief onvoldoende is. Bovendien worden suggesties gedaan ter verbetering van deze situatie. Dit verslag is inmiddels als WODC-rapport verschenen onder de titel 'Analysing

evaluative research'. Het materiaal van dit literatuuronderzoek is eveneens gebruikt voor een inleidend artikel in Justitiële verkenningen over het belang van evaluatie-onderzoek en over de bijdrage die dit onderzoek kan leveren aan het justitiële beleid.

59. *Literatuuronderzoek Agressie en Geweld (1975)*

Onderzoeker: mr. L.J.M. d'Anjou.

In de loop van 1975 is een internationale werkgroep begonnen met de bestudering van de mogelijkheid om te komen tot een multi-disciplinaire aanpak van criminologisch onderzoek. Als onderwerp voor deze aanpak is het verschijnsel geweldpleging gekozen. Op verzoek van de algemeen adviseur wetenschappelijk werk — lid van deze werkgroep — is begonnen met het bestuderen van de literatuur op dit terrein. Deze studie is er op gericht een overzicht te krijgen van alle factoren, die tot nu toe in de literatuur in allerlei disciplines in verband zijn gebracht met de verschijnselen agressie en geweld. Daarnaast is een overzicht vervaardigd van de belangrijkste theorieën op dit terrein. De eerste fase van het literatuuronderzoek is inmiddels afgesloten. De resultaten ervan zijn in 2 interne rapporten neergelegd.

60. *Literatuuronderzoek Effectiviteit van Sancties (1975)*

Rapporteurs: mr. L.J.M. d'Anjou, mr. G. de Jonge en mr. J.J. van der Kaaden.

Op verzoek van de commissie Alternatieve strafrechtelijke sancties is in het najaar van 1975 een literatuurrapport opgesteld over de effectiviteit van de bestaande strafrechtelijke sancties. Het rapport bevat een overzicht van het sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar

de effectiviteit van sancties in generaal- en speciaal preventief opzicht. Voor een groot deel kon gebruik gemaakt worden van literatuur die reeds verzameld was voor de hiervoor genoemde literatuurstudie naar het evaluatie-onderzoek. Er kon zodoende op korte termijn aan de commissie verslag worden uitgebracht. Inmiddels is deze studie ook verschenen als WODC rapport 'Effectiviteit van sankties'.

61. *Literatuuronderzoek Alternatieve sancties (1976)*

Onderzoeker: mr. L.J.M. d'Anjou.

Aansluitend op de studie over de effectiviteit van de traditionele sancties wordt op verzoek van de commissie Alternatieve sancties een literatuuronderzoek verricht naar de effecten van alternatieve sancties. De commissie richt zich met name op alternatieven voor de korte vrijheidsstraf. De invoering van dergelijke sancties kan verschillende effecten tot gevolg hebben: a. de positieve en negatieve effecten van de sancties zelf. Hierbij gaat het onder andere om vragen als: zijn alternatieven effectiever dan de bestaande sancties; hebben alternatieve sancties minder schadelijke neveneffecten? b. de gevolgen van de wijziging in de bestaande situatie. Hierbij komen vragen aan de orde als: zullen de alternatieven in de plaats van de korte vrijheidsstraf gebruikt worden; verandert door de invoering van alternatieven het opsporings- en vervolgingsbeleid van politie en openbaar ministerie? Een probleem bij deze studie is dat er betrekkelijk weinig onderzoek is verricht naar de werking van deze sancties en dat gegevens over de gevolgen van de invoering ervan goeddeels ontbreken. Dit literatuuronderzoek zal in de tweede helft van 1976 worden afgesloten.

III. Onderzoek onder auspiciën van de Coördinatiecommissie Wetenschappelijk Onderzoek Kinderbescherming.

62. *Katamnestic Onderzoek Therapie-effect Zandwijk (1967)*

De vraagstelling luidde: welke validiteit hebben bepaalde persoonlijkheidsfactoren (beschreven in een hieraan voorafgaand onderzoek naar het verband tussen persoonlijkheidsfactoren en geneigdheid tot delinquentie in de puberteit) en met welk testpsychologisch instrumentarium kan de psychologische diagnose het beste gesteld worden. Initiatiefnemer tot dit voortgezette onderzoek was degene die beide onderzoeken uitvoerde: dr. J.A.M. Schouten. Het eindrapport van dit onderzoek en de definitieve testbatterij (handleiding en persoonsmap) werden in 1975 gepubliceerd.

63. *Onderzoek Aanpassing en Predictie van Aanpassing II (AEPRA II, 1973)*

Doel van het onderzoek is na te gaan welke uitvoerbaarheid, effectiviteit en validiteit de in AEPRA I (zie Justitiële verkenningen nr. 7, 1975 onder nr. 44) ontwikkelde adviesprocedure heeft. Hierbij wordt gebruik gemaakt van follow-up- en psychologische gegevens. Het onderzoek wordt verricht door drs. K. Mesman Schultz op initiatief van drs. W. Brinkman. Naar wordt verwacht zal het eindrapport in 1976 verschijnen.

64. *Onderzoek Aanpassing en Predictie van Aanpassing III (AEPRA III, 1975)*

In overweging is een aantal deelprojecten die tot doel hebben: een continue bijstelling van predictieprocedures, het ontwikkelen van differentiële predictieprocedures voor bepaalde plaatsingssettings en het bestuderen van praktische mogelijkheden en voor- en nadelen,

ook bij vormen van samenwerking van verschillende inrichtingen. Verwacht wordt dat het eindrapport niet voor 1981 gereed zal zijn.

65. *Onderzoek Gedragsdiagnostische Differentiatie Inrichtingspupillen (1964)*

Vraagstelling: welke gedragspatronen vertonen pupillen in de inrichtingsgroep en op welke wijze kan de vaststelling daarvan de diagnostiek, behandeling en evaluatie van behandeling bevorderen? Het onderzoek werd geëntameerd en uitgevoerd door drs. A.W. Vermeul- van Mullem van het toenmalige Instituut voor Toegepast Agologisch en Sociaal-psychologisch Onderzoek (INTAGON). Het eindverslag is, aangevuld met enige factor-analyses en praktijkbeschuwingen, in 1974 als dissertatie verschenen; het Gedragsbeoordelingsinstrument in 1975. Introductie en begeleiding worden door het Ministerie van Justitie gesubsidiëerd.

66. *Onderzoek Vrijwillige Gezinsvoogd (1969)*

De vraagstelling van dit onderzoek door Interact B.V., in de persoon van drs. N. Schelvis, veranderde gaandeweg van 'wat zijn de oorzaken die de daling van het aantal vrijwillige toezichthouders verklaren' in 'welk beeld geeft de vrijwillige gezinsvoogd van zijn opvattingen, ervaringen en motieven, waarbij zijn satisfactie het kristallisatiepunt vormt'. Rapporten werden uitgebracht in de jaren 1971 tot en met 1974; het eindrapport zal binnenkort worden gepubliceerd. Over enige vorm van follow-up is nog niet beslist.

67. *Onderzoek naar de Isolitaire in de Inrichtingsgroep (1971)*

Doel van dit onderzoek was, na te gaan welke persoonlijkheidseigenschappen de geïsoleerde in de inrichtingsgroep heeft en welke sociale relaties in die groepen heersen, alsmede de doordenking van de consequenties voor de behandeling c.q. overplaatsing. Gebruik werd gemaakt van sociometrische en psychologische testgegevens. Het onderzoek werd verricht door drs. J. van der Ploeg, met medewerking van het Psychologisch laboratorium van de Universiteit van Amsterdam. Het werd in 1975 afgesloten met een proefschrift.

68. *Onderzoek Gevolgen Traumatisering Joodse Oorlogswezen (1973)*

Door middel van dit onderzoek tracht psychiater H. Keilson inzicht te verkrijgen in vooral de leeftijds-specifieke nawerking van de stress uit de onderduiken en pleeggezinssituatie. Hiertoe gebruikt hij dossiergegevens van de joodse voogdijraad. Het eindrapport wordt dit jaar of volgend jaar verwacht.

69. *Pleeggezinonderzoek II (1973)*

De doelstelling is inzicht te verkrijgen in de aard van de relatievorming in het pleeggezin. Voor het onderzoek wordt gebruik gemaakt van de gegevens uit het pleeggezinonderzoek I, waarvan in 1971 het eindrapport verscheen, en van follow-up-interviews. Onderzoeker is drs. A.M. Weterings van het Pedagogisch Instituut te Leiden. Interne verslagen werden elk jaar uitgebracht. Het eindverslag zal in 1976 uitkomen.

70. *Onderzoek Plaatsing in Pleeggezinnen (1974)*

De onderzoeker, drs. A.C.C. van den

Oever van de Vakgroep Sociale Psychologie te Leiden, zoekt factoren die een goed 'pleegschap' voorspellen. Interne verslagen kwamen uit in 1974, 1975 en 1976. Het eindverslag zal in het najaar van 1979 uitkomen.

71. *Onaangepaste Meisjes (Rekken-Gelders End, 1971)*

De doelstelling van dit onderzoek is subgroepen te identificeren, die geschikt zijn voor differentiële behandelingstechnieken. Het onderzoeksmateriaal bestaat uit tests, interviewgegevens, anamnese en follow-up-interviews. Onderzoeker is drs. K. Frans in samenwerking met de Rijksuniversiteit te Groningen. Het eindrapport (een proefschrift) wordt nog dit jaar verwacht.

72. *Voorlichting met Behulp van Vragenlijsten in Strafzaken tegen Minderjarigen (1974)*

Doel van dit onderzoek is, een verbeterd systeem te construeren van voorlichting door Raden voor de Kinderbescherming aan staande en zittende magistratuur en Kinderbeschermingsinstanties. Het initiatief tot dit onderzoek ging uit van de Raad voor de Kinderbescherming te Rotterdam; het wordt verricht door drs. H.M. Willemse van het Criminologisch Instituut te Leiden. Deze voert voor het onderzoek gesprekken, verricht literatuurstudie en doet statistische analyses op gegevens van afgenomen vragenlijsten. Het ligt in de bedoeling dat het eindrapport in 1977 zal verschijnen.

73. *Onderzoek Gedragstherapie (1973)*

Op initiatief van het Ministerie van Justitie wordt dit onderzoek verricht door drs. A. Bartels van het paedologisch Instituut te Amsterdam. Hij tracht met behulp van een wetenschappelijk

experiment het effect van een behandelingsmethode (in casu ambulante gedrags-therapie) bij 'predelinquente' jongeren na te gaan. Hiertoe doet hij statistische analyses op metingen van afhankelijke variabelen via de behandeling. Jaarlijks verschenen interimrapporten; het eindrapport wordt in 1976 verwacht.

74. *Onderzoek Caseload Maatschappelijk Werkers Voogdij- en Gezinsvoogdij-instellingen (1975)*

Doelstelling van dit onderzoek was, tot de vaststelling te komen van een verantwoorde normatieve caseload met behulp van voorhanden zijnd materiaal, analoog onderzoek, dossieranalyse en contactenregistratie. Het onderzoek werd verricht door het Organisatieontwikkelingsbureau De Galan en Voigt op initiatief van de werkgroep Caseload, samengesteld vanuit het Ministerie van Justitie en de Nationale Federatie voor Kinderbescherming. Het eindrapport verscheen in 1976.

De volgende onderzoeken verkeren nog in het stadium van voorbereiding.

75. *Onderzoek Effectiviteit Inrichtingsverpleging*

Het departement van Justitie heeft de Coördinatiecommissie meegedeeld, dat bestudeerd wordt in hoeverre het mogelijk en wenselijk is een enigszins uitgewerkt onderzoekvoorstel voor te bereiden. Het woord 'effectiviteit' verwijst naar de mate, waarin de verpleging in een inrichting bijdraagt aan de oplossing van de problemen, die de aanleiding vormden tot de opname.

76. *Onderzoek Informatieverwerking Valkenheide*

Dit onderzoek is een onderdeel van een meer omvattend onderzoeksprogram. Het vakinternaat Valkenheide wil zijn organisatie een zodanige basisstructuur geven, dat het kan bepalen welke pedagogische strategieën bij welke probleemcategorieën passen. Men wil door middel van dit onderzoek onder meer de identiteit van de inrichting en haar bewoners vaststellen, om daarop het behandelings-systeem te kunnen afstemmen (betere hulp) en de categorieën, die daarmee niet gebaat zijn, niet meer op te nemen (betere selectie).

77. *Onderzoek Toepassing en Effect Maatregelen T.B.R. en B.B.*

Bij de Coördinatiecommissie is een voorlopige opzet ingediend voor een onderzoek naar milieu- en psychodiagnostische verschillen, verschillen in behandeling, resultaten van de behandeling en de daaraan te verbinden gevolgen.

78. *Onderzoek Residentiële e.a. Hulpverlening aan Gezinnen met een Structuurbehoefte Kind*

Bij de Coördinatiecommissie is een voorstel ingediend voor een eerste fase van een action-research-project ter optimalisering van het effect van residentiële behandeling van structuurbehoefte kinderen en de integratie van die behandeling in een totaal behandelingsplan voor hun gezinnen. De Coördinatiecommissie is bereid een bedrag op haar budget te reserveren voor een nadere uitwerking van de plannen.

*79. Onderzoek Follow-up Helper Haven,
Rekken en Zetten*

Drs. J.H. van der Meulen onderzoekt in samenwerking met het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit te Groningen het maatschappelijk aanpassingsproces van meisjes van 15 jaar en ouder, die minstens drie maanden in een kinderbeschermingstehuis hebben doorgebracht, en tracht de factoren op te sporen die dit aanpassingsproces voorstellen. De afronding vindt waarschijnlijk niet plaats vòòr 1982.

Onderzoek verricht aan de Criminologische Instituten van Universiteiten en Hogescholen in Nederland

Universiteit van Amsterdam
Criminologisch Instituut 'Bonger'

80. *Denkbeelden van kinderen over misdaad en straf*

Dit onderzoek is bedoeld om een inzicht te krijgen in de wijzen waarop kinderen (leerlingen van openbare basisscholen) de verschijnselen misdaad en straf interpreteren. Op het plegen van delicten kunnen ruwweg twee soorten reacties volgen: een formele reactie, de straf en een informele reactie, het stigma. De straf wordt opgelegd aan een individu, maar het is vooral de gedraging waarop wordt gereageerd. Bij het stigma is de gedraging aanleiding voor een reactie die primair is gericht op degene die zich afwijkend heeft gedragen. De twee soorten reacties kunnen zowel afzonderlijk als in combinatie worden opgelegd. Nagegaan is of kinderen van oordeel zijn dat verschillende delicten verschillend bestraft moeten worden en in samenhang daarmee is bekeken wat voor hen de (afschrikwekkende) betekenis is van strafoplegging en strafdreiging. Voorts is onderzocht of kinderen plegers

van het ene delict zwaarder stigmatiseren (negatiever beoordelen) dan plegers van een ander delict. Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van opstellen van leerlingen van openbare basisscholen uit Amsterdam. Daarnaast hebben leerlingen van openbare basisscholen uit Den Haag vragenlijsten beantwoord. De publicatie van dit onderzoek wordt begin 1977 tegemoet gezien. Het onderzoek wordt verricht door drs. E. Lissenberg.

81. *Onderzoek Vernielingen in Amsterdam*

Getracht wordt een verband te vinden tussen aard en omvang van vernielingen enerzijds en (kenmerken van) de omgeving, i.c. stadswijken en buurten anderzijds. In deze zogenaamde ecologische opzet is de rol van daders van secundaire betekenis.

Een beperkt dark number-onderzoek wordt nog overwogen. Als aanvulling wordt voorts nog met een 'verkleind omgevingsconcept' gewerkt, dat wil zeggen dat vernielde objecten gerelateerd worden aan de meer onmiddellijke omgeving. De uitvoering berust bij drs. F.A.

van der Kooi. de algemene leiding is in handen van prof. dr. Jac. van Weringh.

82. *Criminaliteit in de dagbladers*

Het onderzoek, dat uit een historisch en een actueel gedeelte bestaat, houdt zich bezig met misdaadverslaggeving in dagbladen gedurende een bepaalde periode. Punten als: welke delicten komen in de krant in een bepaalde periode, hoe groot zijn de artikelen eraan gewijd, hoe is de lay-out daarvan en de grootte in verhouding tot de totale grootte van de krant; redactionele commentaren etcetera komen aan de orde. Wat het historisch gedeelte betreft is een analyse gemaakt van de misdaadverslaggeving in 13 dagbladen gedurende één maand in 1971.

Voor het actuele gedeelte werd een steekproef getrokken uit 5 nationale dagbladen in de periode van 1900 tot 1970. De resultaten zullen vergeleken worden met de officiële criminele statistieken. Het onderzoek wordt verricht door prof. dr. Jac. van Weringh.

83. *Agressie in grote warenhuizen*

In een aantal vestigingen van grote warenhuizen worden in toenemende mate incidenten geregistreerd. Deze kunnen uiteenlopen van een simpele belediging tot massale ordeverstoringen. Een enquête onder bedrijfsleiders en ander personeel en voorts observaties ter plaatse moeten leren of en zo ja, hoe dit verschijnsel verband houdt met kenmerken van onder meer publieksgroepen, recreatieve voorzieningen in de buurt, optreden van de politie, surveillance in de winkel, de interactie publiek-personeel en andere kenmerken van het winkelgebeuren. Filialen met veel respectievelijk weinig overlast worden onderling vergeleken. Uitvoering: drs. F.A. van der Kooi. Algemene leiding: prof. dr. Jac. van Weringh.

84. *Criminologische aspecten van economische gedragingen (1963-1973)*

In het onderzoek wordt het belang onderzocht van economische wetgeving, en wel speciaal het belang daarvan voor de consument. Aandacht wordt enerzijds besteed aan de warenwetgeving, anderzijds aan produktaansprakelijkheid. De strafrechtelijke aspecten worden bezien in relatie tot de diensten belast met de opsporing van strafbare feiten op het betreffende gebied, aangezien het belang van deze opsporingsdiensten voor de wetgeving zeer groot lijkt te zijn. Twee vragen die aan de orde komen: a) Welke motieven liggen ten grondslag aan de keuze van de wetgever òf voor een strafsanctie òf voor een civielrechtelijke sanctie bij gelijke economische situaties. b) Hoe functioneert een dienst die speciaal belast is met de opsporing van strafbare feiten op economisch gebied (functionele structuur, doeleinden, strategieën). Uitvoering: mr. R.C.P. Haentjens, supervisor: prof. dr. Jac. van Weringh.

Vrije Universiteit Amsterdam Criminologisch Instituut

85. *Reklasseringsonderzoek*

Vierde rapport: verschillen tussen recidivisten en niet-recidivisten, december 1975. (klein gedeelte van dit onderzoek n.l. enquêtes naar verborgen recidive is gefinancierd door Justitie) 3 rapporten zijn reeds eerder verschenen. Financiering: Z.W.O. (exclusief personeelskosten). 5e rapport over voorspelling van recidive verschijnt binnenkort.

86. *Landelijk onderzoek piketdienst*

Dit onderzoek richt zich op de verlening van rechtshulp aan in verzekering gestelde

verdachten op het politiebureau in het kader van de zogeheten piketdiensten van advocaten. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan het effect van de wijziging van de wet op de voorlopige hechtenis 1 januari 1975 op het functioneren van deze diensten. Rapportering eind 1976. Financiering: coderen en ponsen van gegevens: Ministerie van Justitie. Overige deel kosten uit eigen begroting.

87. *Onderzoek piketdienst advocaten (OPA)*

Een onderzoek naar de beleving en ervaringen van verdachten op het politiebureau met betrekking tot de in het kader van de piketdienst geboden rechtsbijstand. Rapportering: omstreeks oktober 1976. Financiering: eigen begroting.

88. *Onderzoek juridisch spreekuur in de Huizen van Bewaring I en II te Amsterdam (in samenwerking met het Seminarium van Hamel)*

Rapport verschenen in 1975: Verslag juridisch spreekuur in de Huizen van Bewaring I en II (VU/GU). Zie voorts: Proces nr. 11, 1975, blz. 225–231 en Justitiële Verkenningen nr. 4, 1976, blz. 161–169.

89. *Vooronderzoek naar duur voorarrest*

Doel: vaststellen hoe vaak en waarom wettelijke maximale termijn voorarrest (102 dagen) wordt overschreden. Voorlopige resultaten neergelegd in een artikel in Proces nr. 7, juli/augustus 1976.

90. *Observatie van strafzittingen van de politierechter*

Doel: vaststellen of buiten-juridische factoren ter zitting het vonnis van de politierechter beïnvloeden. Methode:

gestructureerde observatie van (200) strafzittingen te Haarlem en Amsterdam. Publicatie: Kijken in de Rechtszaal. Rapport gereed. Verschijnt najaar 1976, waarschijnlijk als boek. Subsidieering: uit eigen middelen.

91. *Stigmatiseringsonderzoek*

Doel: nagaan in hoeverre de bevolking delinquenten stigmatiseert op basis van de mate van contact met het justitiële apparaat. Methode: interviews met landelijke steekproef. Rapportering: rapport verschijnt in de loop van het najaar.

92. *Onderzoek procesmodellen*

Doel: ontwerpen van alternatieven voor besluitvormingsmodellen van het strafproces in Nederland. Methode: registratie overlegstructuren en besluitvormingsprocessen met behulp van audio-visuele middelen en simulatie door middel van rollenspelen. Start: juli 1976 (het betreft een zogenaamd onderzoekspool-plaats.) Afronding: eind 1979. Financiering: uit middelen eigen Faculteit/Instituut.

93. *Actieonderzoek naar de ervaringen met hulpverlening aan jongeren van ± 12–18 jaar met strafrechtsmoeilijkheden in Zaanstad*

Tijd: medio 1976—medio 1977. Deelnemers: studenten pedagogiek en studenten criminologie van de V.U. (stageproject in samenwerking met Subfaculteit Pedagogische en Andragogische Wetenschappen). Onderzoek moet nog van de grond komen. Alleen enige voorbereidende werkzaamheden zijn thans verricht.

94. *Provocatie en Escalatie*

Doel: sociologisch onderzoek naar

legitimatie van politieel geweld tijdens sociaal protest. Methode: Experimenteel-vergelijkend onderzoek door verschillende versies van optreden door politie tegen sociaal protest voor te leggen aan een aantal doelgroepen met als oogmerk te achterhalen hoe politiemensen hun optreden legitimeren. Start: juli 1976 (het betreft een zogenaamde universitaire beleidsruimte-plaats). Afsluiting: over $\pm$ 2 jaar (met mogelijkheid dat het onderzoek wordt uitgebreid over een aantal jaren daarna). Financiering: middelen eigen universiteit/instituut.

95. *Onderzoek agressieve delinquenten*

Doel: exploratie en toetsing van theoretische ideeën over de invloed van persoons- en situatievariabelen op agressief, als delinquent, gedefinieerd gedrag. Publicaties: Agressie en geweld, een forensisch-psychologische beschouwing in *Agressie en Maatschappij*. Van Rossum, Amsterdam, 1972; Agressie en geweld: een psychologische beschouwing; *Ned. Tijdschrift voor Crim.*, 1972 blz. 156–175 (Ook in gewijzigde vorm in door SVIO uitgegeven als: 'Agressie en geweld' (AO-boekje) jan. 1973; Achtergronden van zware geweldsmisdrijven. In: *Congressbundel van Geweld in onze samenleving*, verschijnt binnenkort. Afronding: $\pm$ 1978. Financiering: uit eigen middelen instituut.

96. *Onderzoek en nieuwe activiteiten in een Huis van Bewaring*

Doel: onderzoek, onder meer door middel van stagiaires vanuit het instituut, naar bepaalde activiteiten en het introduceren van bepaalde projecten in het Huis van Bewaring, ten einde tot een meer zinvol regiem voor preventief gedetineerden te komen (in samenwerking met Ministerie van Justitie en HvB). Het onderzoek omvat verschillende deel-

projecten zoals Inventarisatie van aantal basisgegevens der gedetineerden; Het Huis van Bewaring als crisiscentrum; Het huiskamerproject; Juridisch Spreekuur; Project bewegingsexpressie; Loketgedrag; Project Exit-brochure; Voorlichting over strafproces (video-film). Uitvoeriger informatie over al deze projecten is te vinden in het rapport: *Onderzoek en Nieuwe Activiteiten in het Huis van Bewaring 1971–1976*. Uitgave Criminologisch Instituut V.U., juni 1976.

Rijksuniversiteit Groningen Criminologisch Instituut

97. *Het crimineel gedrag van school-drop-outs*

Een pilot-study naar het mogelijk crimineel gedrag (dark-number) van leerlingen die de middelbare school niet afmaken. Hiervoor zijn op de middelbare scholen in Groningen twee steekproeven getrokken, één van voortijdige schoolverlaters en één van leerlingen die de school wel hebben afgemaakt. Gevraagd werd naar redenen van het school-verlaten, hun maatschappelijke aangepastheid en mogelijk crimineel gedrag. Het onderzoek wordt verricht door drs. H. Timmerman. Rapportage zal eind 1976 plaatsvinden.

98. *Verkrachting*

Najaar 1976 zal een dark-number enquête worden gehouden onder ongeveer 3000 Groningse vrouwen. Hierbij zal ook gevraagd worden naar een aantal achtergrondgegevens (dader, aangifte, attitude etcetera). Tegelijkertijd zal door vergelijking van de dag-rapporten en de processen-verbaal bij de politie worden nagegaan welk type aangiften resulteert

in een proces-verbaal en welk niet. Het onderzoek wordt uitgevoerd door drs. H. Timmerman. Rapportage zal in de loop van 1977 plaatsvinden.

99. Jeugdcriminaliteit en sociale omgeving

Het onderzoek kan ingedeeld worden in 3 fasen:

1. In een middelgrote stad worden per buurt de criminaliteitscijfers vastgesteld. Dit wordt gedaan met behulp van geregistreerde en dark-numbercijfers. Ook zal per buurt de sociale controle van de overheid i.c. intensiteit van politie-surveillance bekeken worden.
2. Van twee van deze punten, die duidelijk verschillen in hun criminaliteitsindex ten aanzien van ouders, zullen verder een aantal 'objectieve' leefaccommodatie-aspecten onderzocht worden zoals: woongelegenheden, vrijetijdsvoorzieningen, sociale status van de buurt en dergelijke.
3. Uit deze twee buurten zullen we steekproeven van elk 250 jongens en hun vaders trekken (qua leeftijd denken we aan de groep tussen 15 en 20 jaar). Via een uitgebreid interview zullen dan de volgende gegevens verzameld worden: Inventariserende gegevens over het delinquent gedrag en sociografische gegevens; Diagnostische gegevens die (mogelijk) samenhangen met het delinquent gedrag. Deze diagnostische gegevens zullen vooral in de situatie (en niet zozeer in de persoon) gezocht worden; Reacties op delinquent gedrag. Hieronder zullen gegevens verzameld worden die betrekking hebben op de reacties (van overheid, sociale omgeving, etcetera) op het betrappt zijn en de gevolgen daarvan voor de toekomst. Vooral aspecten van controle en stigmatisering zullen hier aan de orde komen. Het onderzoek wordt verricht door drs. L. Veendrick.

100. Vrouwenemancipatie en vrouwen-criminaliteit

Leidt de vrouwenemancipatie tot een wijziging in aard en omvang van de vrouwen-criminaliteit? Vanuit deze vraagstelling werd, aan de hand van *verborgen* criminaliteitsgegevens, de criminaliteit van huisvrouwen, werkende vrouwen en studerende vrouwen onderling vergeleken. De verwachting was, dat de criminaliteit van de werkende en studerende vrouwen omvangrijker en 'mannelijker van aard' zou zijn dan die van huisvrouwen. Dit vanwege een meer intensieve participatie van de eerste twee groepen aan het maatschappelijk verkeer, hetgeen méér gelegenheid tot 'mannelijker' conflicten zou inhouden. Het aantal delinquenten en het aantal gepleegde delicten (naar eigen opgave) bleken in de huisvrouwengroep inderdaad beide aanzienlijk (en significant) geringer te zijn dan in de werkende en studerende groep. Dit verschil bleef ook bestaan bij het constant houden van andere relevante variabelen (leeftijd, sociale status, en dergelijke) van de te vergelijken groepen. De aard van de gepleegde delicten liep voor de drie groepen echter niet sterk uiteen. Wel waren de huisvrouwen het meest afwijkend in dit opzicht. Betrekken we ook de mannen in de vergelijking, dan is het opvallend, dat de vrouwen (de drie groepen samen) slechts gering afwijken van de mannen, als we letten op de soorten delicten, die ze pleegden. Dit duidt op een minder groot verschil tussen mannen- en vrouwen-criminaliteit dan, meestal aan de hand van 'geregistreerde' criminaliteitsgegevens, algemeen wordt aangenomen. Kennelijk spelen hier bepaalde selectiemechanismen een divergerende rol. Dit onderzoek is verricht door drs. J. Zonderdan-de Jong. Een artikel hierover wordt binnenkort gepubliceerd.

101. *De ontwikkeling van na-oorlogse criminaliteitscijfers*

Criminaliteitscijfers geeft men vaak weer in grafieken (polygonen). Deze geven evenwel geen goed beeld van het verloop daar er allerlei (toevallige) omstandigheden tot schommelingen in de grafieken bijdragen. Her verloop wordt beter gerepresenteerd door rechte of kromme lijnen ('best passende functies') bij de criminaliteitscijfers te bepalen. Deze lijnen worden voor misdrijven bekend bij de politie (voor de jaren 1950 t/m 1974) en voor veroordelingen wegens misdrijven (voor de jaren 1950 t/m 1972) berekend. Ze worden bepaald voor een groot aantal delictsgroepen. Een publicatie zal gewijd worden aan absolute aantallen, een tweede aan aantallen per 100.000 inwoners. Dit project wordt uitgevoerd door dr. H.L.W. Angenent. Publicatie: eind 1976.

102. *Tolerantie: een onderzoek naar factoren die aan vooroordeel en onverdraagzaamheid ten grondslag liggen*

Dit onderzoek bestond uit twee gedeelten. Allereerst werd een soort 'opinie-test' geconstrueerd waarin 44 min of meer controversiële onderwerpen aan de orde kwamen, en welke aan ruim 500 personen werd afgenomen. Vervolgens werd gezocht naar gemeenschappelijke noemers in de gegeven meningen. Dit leverde drie duidelijk te onderscheiden 'grondhoudingen' op. In het tweede deel van het onderzoek werd getracht meer inzicht te krijgen in de vraag welke factoren op deze grondhoudingen van invloed zijn. De opzet van dit onderdeel werd grotendeels bepaald door wat er in de vakliteratuur bekend is over maatschappelijk vooroordeel en onverdraagzaamheid in het algemeen. Vandaar dat hier enerzijds een aantal situationele, meer objectieve gegevensheden (zoals

geslacht, type woonplaats, opvoeding en opleiding) in de analyse werd betrokken, anderzijds een groot aantal in de persoon zelf ontwikkelde kenmerken (zoals bepaalde eigenschappen, opvattingen, verwachtingen en dergelijke). Het onderzoek is verricht door drs. T. Schilt, drs. Th. Drost en dr. W. Buikhuisen. Zowel een uitgebreid literatuurverslag als de resultaten van het onderzoek zijn in boekvorm gepubliceerd.

103. *Opvoeding en criminaliteit*

Onderzocht is hoe delinquenten zijn opgevoed en hoe ze zelf hun kinderen opvoeden. Hierbij beperken we ons tot de basisdimensies van de opvoeding: warmte en dominantie. Aan dit opvoedingsonderzoek is een persoonlijkheidsonderzoek gekoppeld waarbij de basisdimensies van de persoonlijkheid (extraversie en emotionaliteit) zijn onderzocht en verder agressie. Met door onszelf ontworpen vragenlijsten zijn twee groepen delinquenten onderzocht: veroordeelde vermogensdelinquenten en agressieve delinquenten (mishandelingsdelinquenten). Over beide groepen zijn aparte publicaties verschenen. Bij het nieuwe onderzoek worden de gegevens van beide genoemde groepen met elkaar vergeleken. Tevens zullen er meer geavanceerde methoden worden toegepast, terwijl op een aantal facetten van de onderzoeken wat dieper zal worden ingegaan. Het onderzoek wordt verricht onder verantwoordelijkheid van dr. H.L.W. Angenent. Publicatie: eind 1977.

104. *Onderzoek bij kinderen van delinquenten*

Bij kinderen van twee soorten delinquenten (veroordeelde vermogensdelinquenten en agressieve delinquenten) wordt nagegaan in hoeverre ze bepaalde vormen van crimineel en asociaal gedrag toegeven. De

opgaven van deze kinderen worden vergeleken met die van vergelijkbare groepen kinderen. Door de gegevens van de kinderen met andere gegevens te relateren zal de validiteit ervan worden nagegaan. Dit onderzoek wordt verricht door dr. H.L.W. Angenent. Publicatie: medio 1977.

105. *Onderzoek lichamelijke klachten van delinquenten*

Delinquenten komen uit vrijwel alle onderzoeken die met vragenlijsten worden opgezet als neurotisch naar voren. Dit geldt ook voor ex-delinquenten. Bij twee groepen ex-delinquenten (veroordeelde vermogensdelinquenten en agressieve delinquenten) wordt nagegaan in hoeverre ze lichamelijke klachten hebben die samen zouden kunnen hangen met neuroticisme. Publicatie: medio 1977; rapporteur is dr. H.L.W. Angenent.

106. *Winkeldiefstal*

Winkeldiefstal wordt vanouds beschouwd als een vrouwendelict. Het is de vraag of dit voor onze tijd nog opgaat. Bij betrapte winkeldieven gaat het bij jeugdigen vooral om jongens, bij de ouderen zijn de vrouwen evenwel in de meerderheid. Deze laatsten zijn onderwerp van het onderzoek. Nagegaan wordt de persoonlijkheidsstructuur van betrapte winkeldieffen, in hoeverre sexuele zaken in haar leven een andere rol spelen dan bij andere vrouwen, het sociaal-economische niveau en de gezinsstructuur. Tevens wordt nagegaan hoe de ondervraagde vrouwen over een aantal delicten denken, in het bijzonder over winkeldiefstal. Het onderzoek wordt verricht door dr. H.L.W. Angenent. Publicatie: eind 1976.

107. *Een follow-up onderzoek bij hashis-gebruikers*

Het eerste onderzoek is gedaan in het voorjaar van 1970. Het onderzoek werd gehouden in Gieten, een plaatsje ongeveer 30 km. ten zuid-oosten van Groningen. De meest opvallende resultaten waren: 1. ca. 10 procent van de 16-21-jarige bevolking had ooit eens een drug gebruikt (meestal hashis); 2. er werden veel verschillen gevonden tussen gebruikers en niet-gebruikers op een aantal sociaal-psychologische issues; 3. deze verschillen moeten beschouwd worden als het resultaat van subculturele invloeden en niet zozeer door het gebruiken van een drug; 4. de bevolking had een vooroordeel ten aanzien van drugs en druggebruikers. In het najaar van 1972 werd dit onderzoek (bij dezelfde mensen) herhaald. Op de volgende vragen kan nu een antwoord gegeven worden. Steeg het druggebruik in de 16-21-jarige groep?; hoe ontwikkelde zich het gebruikspatroon in de gebruikersgroep van 1970?; hoe ontwikkelden de gebruikers zich in sociaal-psychologisch opzicht?; hoe ontwikkelde zich de attitude t.o.v. de druggebruikers? Het onderzoek, dat verricht wordt door drs. H. Timmerman, bevindt zich in de fase van beschrijving van de resultaten. Het zal eind 1976 worden afgesloten met een proefschrift.

108. *Selectiviteit in de aangifte van de burger*

In de afgelopen jaren werd door het Kriminologisch Instituut te Groningen een reeks van onderzoeken verricht op het terrein van de discretionaire bevoegdheid van politie en justitie. Zo verscheen recentelijk het verslag van een onderzoek naar het afhandelingsbeleid van de politiemans op straat. Zoals in de meeste van de voorafgaande studies bleek ook nu weer met name de sociale status van de ver-

dachte een gegeven dat van grote invloed is op de afhandelingsbeslissingen. Momenteel wordt voorts onder meer nagegaan of hetzelfde gezegd kan worden van het straftoemetingsbeleid van de rechter.

Van de invloed die de sociale status van de dader/verdachte heeft op de aangiftebereidheid van de burger (het stadium vóór de officiële instanties) is weinig bekend, zeker in ons land. Om die leemte op te vullen zijn onlangs de voorbereidingen gestart voor een onderzoek onder de burgerij, waarbij de invloed van het genoemde aspect (sociale status van de verdachte) op de aangiftebereidheid van de burger centraal staat. De dagelijkse leiding van dit onderzoek berust bij drs. T. Schilt.

109. *Joko: een experiment in buiten-juridische opvang*

Onlangs werd via de 'Commissie-Mik' een subsidie ontvangen voor een (voorlopig één jaar durend) experiment in buiten-juridische opvang van jongeren, die met de politie in aanraking zijn gekomen. Het project werd geïnspireerd door een aantal, op zich nogal uiteenlopende gedachten. Zo bleek uit voorgaand onderzoek, dat er een groep jeugdigen is, die voor het door hen gepleegde delict niet geverbaliseerd werden, maar voor wie dit delict duidelijk als een signaal opgevat moet worden van een achterliggende problematiek. Het zou nuttig kunnen zijn daaraan tijdig iets te doen (zo de betrokkene dat wil uiteraard). Voorts hopen we te bereiken, dat van de voor hun delict wél-geverbaliseerd een groter deel geseponereerd zal worden, omdat er in samenwerking met de jongere naar een buiten-juridische oplossing gezocht is. Daarmee kan misschien tevens bereikt worden dat de 'ongelijke kansen in de rechtspleging' wat gelijkter worden, dat wil zeggen dat meer jongeren uit de lagere sociale milieus dan tot nu toe gebeurt,

buiten-juridisch worden afgehandeld. Positief lijkt ons, dat in dat project verschillende instanties samenwerken. Zowel de Raad voor de kindbescherming, als politie, Openbaar Ministerie en de kinderrechter zijn in de begeleidende overleggroep betrokken. De dagelijkse leiding van dit project berust bij dr. M. Andriessen en drs. T. Schilt.

110. *Onderzoek naar het seponeringsbeleid van de officieren van justitie en het veroordelingsbeleid van de rechter*

Uit vorige onderzoeken van het instituut kwam tot uiting dat personen uit de lagere sociaal-economische klassen in geval van een delict een geringere kans hebben op seponering van hun zaak dan personen met een hogere beroepsstatus. Mede omdat het seponeringsbeleid nogal in beweging is — er wordt nu bijvoorbeeld meer geseponereerd dan een aantal jaren terug — is het onderzoek naar het seponeringsbeleid op grotere schaal nog eens herhaald. Een dergelijke herhaling bood tevens de mogelijkheid enkele nieuwe aspecten in het onderzoek te betrekken. Het is bijvoorbeeld de moeite waard te weten of het gevonden verschil in afdoening per sociale klasse algemeen landelijk is of dat slechts een aantal arrondissementen hiervoor verantwoordelijk zijn. Daarnaast zijn nu ook buitenlanders en etnische minderheden (Surinamers en Ambonnezen) als afzonderlijke groepen in het onderzoek betrokken. Uitgangspunt voor dit onderzoek zijn 6000 diefstalgevallen; de gegevens hiervan zijn overgenomen van de staten van inlichtingen van het C.B.S. Daar deze staten van inlichtingen in geval van veroordeling ook het vonnis van de rechter bevatten, bood dit onderzoek tevens de mogelijkheid te onderzoeken of een aantal factoren ook een rol speelt bij het vaststellen van het vonnis. Het materiaal is inmiddels verzameld en een deel van de statistische

bewerkingen zijn uitgevoerd. Dit project wordt uitgevoerd door drs. T. Schilt. In totaal zullen in de loop van 1976 2 of 3 artikelen over dit onderwerp verschijnen.

111. *Beslissingsprocedures inzake strafrechtzaken bij de Raad voor de Kinderbescherming*

In de reeks van instanties, die zich met jeugdige delinquenten bemoeien, neemt de Raad voor de Kinderbescherming een belangrijke plaats in. Toch is in wetenschappelijk opzicht weinig bekend over de wijze waarop de uiteindelijke beslissing die in een advies resulteert, tot stand komt. Dit najaar wordt in de vorm van een uitgebreide stage begonnen met een eerste — deels observerend, deels dossier-analyserend — onderzoek begonnen. Het ligt in de bedoeling, dat dit verkennend onderzoek daarna gevolgd wordt door een groter observatie-onderzoek, waarbij getracht zal worden de verschillende beslissingsmomenten en de variabelen die de beslissingen beïnvloeden, systematisch te bestuderen. De dagelijkse leiding berust bij dr. H.L.W. Angenent.

112. *Onderzoek afhandelingsbeleid inzake inkomstenbelastingontduiking*

Met dit onderzoek, dat door het Ministerie van Financiën gesubsidieerd wordt, beogen we een tweeledig doel. Enerzijds willen we de (criminologische) aandacht vestigen op andere vormen van criminaliteit (de witte-boorden-criminaliteit: de economische, fiscale en milieucriminaliteit), en andere typen overtreders dan de stereotype 'dieven en verkrachters', namelijk de midden- en hogere klasse burgers die regels in de beroepsfeer overtreden. Anderzijds, en in verband hiermee, heeft de in de criminologie bijzondere vorm van afdoening van de gevallen van 'ontduiking' van de inkomstenbelasting onze primaire belangstelling

(de term 'ontduiking' gebruiken we hier in ruime betekenis; we verstaan eronder: het doen van een onjuiste aangifte voor de inkomstenbelasting). We zien op dit terrein namelijk de louter administratieve afdoening (administratieve boete, schikking, en dergelijke) als regel en de strafrechtelijke afdoening als uitzondering. Om inzicht te krijgen in de wijze van afhandeling en de factoren die hiermee samenhangen (zoals bepaalde kenmerken van de overtreding, de overtreder en degene die afhandelt) willen we beginnen met een systematische analyse van de dossiers van 'belastingontduikers', wier gevallen recentelijk zijn afgedaan door de belastingdienst en de FIOD. Het onderzoek is reeds voorbereid, binnenkort gaat de analyse-fase in. Het wordt uitgevoerd door drs. J. Zondervan-de Jong.

**Katholieke Universiteit Nijmegen
Criminologisch Instituut**

113. *Criminaliteit als een Macro-sociaal Conflict*

Vergelijkend onderzoek naar de interactie tussen het strafrechtelijke apparaat en vermogensdelinquenten enerzijds, en die tussen de belastinginspectie en overtreders van de inkomstenbelastingwetten anderzijds. Het doel van het onderzoek is de beide interactieprocessen te beschrijven en eventuele verschillen theoretisch te verklaren, waarbij aansluiting wordt gezocht bij bestaande conflict-sociologische theorieën. Het onderzoek wordt verricht onder leiding van prof. dr. C.I. Dessaur. Verder zijn er bij betrokken drs. M.A. Zwanenburg en drs. L.G.H. Gunther Moor.

Predictie in de Criminologie

114. a. Een onderzoek naar de wetenschapsfilosofische en kentheoretische

aspecten van criminologische predicties. Deze studie vormt het dissertatieonderwerp van drs. M.A. Zwanenburg. Promotor: prof. dr. C.I. Dessaur.

115. b. Een onderzoek naar de validiteit en betrouwbaarheid van een door de Raad van de Kinderbescherming te Arnhem gehanteerd instrument met een driedelig doel: 1. voorlichting over de persoon van de dader; 2. indicatie van de noodzaak van hulp; 3. efficiency in de werkzaamheden van de Raad voor de Kinderbescherming. Dit onderzoek zal worden uitgevoerd door drs. M.A. Zwanenburg.

116. *Deviante Socialisatie*

Doel van het onderzoek is het toetsen van een theoretisch model, dat is gebaseerd op de differentiële associatietheorie van Sutherland en de anomietheorie van Merton. Met behulp van dit netwerk van hypothesen zal worden getracht het deviante leerproces te verklaren. Hiertoe zullen interviews worden afgenomen uit de populatie jongens van 12 tot 16 jaar. Het onderzoek wordt verricht door drs. G.J.N. Bruinsma, onder supervisie van prof. dr. C.I. Dessaur.

117. *Criminaliteit en sociaal-economische structuur*

In dit onderzoek wordt nagegaan in hoeverre variaties in de criminaliteitscijfers kunnen worden verklaard vanuit sociale, economische en ecologische kenmerken van gemeenten of tot regio's samenge trokken gemeenten. Omdat het onderzoek betrekking heeft op twee perioden, 1958-1962 en 1968-1972, zal tevens worden onderzocht in hoeverre veranderingen in het criminaliteitspatroon corresponderen met veranderingen in de zojuist genoemde gemeentelijke en/of

regionale kenmerken. Het onderzoek wordt verricht door drs. J.P.S. Fiselier.

118. *Onderzoek naar strafrechtelijke besluitvorming*

Een serie experimenten onder wisselende condities. Er zal onder andere aandacht worden besteed aan: a. individuele- versus groepsbesluiten; b. aard en omvang van beschikbare informatie. Het onderzoek wordt verricht door de gehele staf van het Criminologisch Instituut te Nijmegen.

Massamedia en Criminaliteit

119. a. Reacties van luisteraars omtrent criminaliteit

Een inhoudsanalyse van ruim tweehonderd ingezonden brieven van radioluisteraars naar aanleiding van een drietal radio-uitzendingen, waarin strafzaken werden gereconstrueerd. De analyse spitst zich toe op voorgestelde straffen, strafredenen en gepercipieerde oorzaken van criminaliteit. Dit onderzoek wordt verricht door drs. L.G.H. Gunther Moor.

120. b. Litteratuurstudie Massamedia en Criminaliteit

In dit onderzoek wordt nagegaan onder welke condities de massamedia crimineel gedrag bevorderen, respectievelijk afremmen. Tevens wordt de rol van de massamedia geanalyseerd in het maatschappelijke definiëringsproces van criminaliteit. Dit onderzoek dat onder supervisie van prof. dr. C.I. Dessaur wordt verricht door drs. L.G.H. Gunther Moor, vormt de eerste opzet voor een promotieonderzoek. Een voorpublicatie over dit onderwerp verschijnt als Nijmeegs Cahier voor Criminologie bij uitgeverij Dekker en Van der Vegt.

121. *Ontzegging van de rijbevoegdheid*

Dit onderzoek is gebaseerd op de resultaten van een schriftelijke enquête begin 1974 per post afgenomen aan 648 personen. Hiervan waren 548 onvoorwaardelijk ontzegd en 110 veroordeeld wegens vergelijkbare verkeersdelicten zonder ontzegd te zijn. Het doel was een inzicht te krijgen in de gevolgen van de onvoorwaardelijke ontzegging voor de veroordeelde en zijn naaste omgeving. Gevraagd werd onder andere naar veranderingen in het autogebruik en in de beroepsuitoefening. Voorts bevat het rapport een overzicht van de jurisprudentie, van juridische en gedragswetenschappelijke literatuur en een aantal beleidsvoorstellen. Over het onderzoek is gepubliceerd door drs. E.B.M. Rood-Pijpers en mr. P. Wesemann in onder andere Mededeling van het juridisch instituut van de E.U.R., nr. 7.

122. *Techniek van de kosten-baten-analyse in het strafrecht*

Dit project berust op de resultaten van een literatuuronderzoek. Dit bestreek enerzijds een aantal toepassingen van de kosten-baten-analyse op sterk uiteenlopende gebieden (van de aanleg van een vliegveld tot het introduceren van een nieuw geneesmiddel in de gezondheidszorg). Anderzijds werd nagegaan in hoeverre het mogelijk en zinvol is om de kosten-baten-analyse (waarvan de inhoud was bepaald aan de hand van de zoëven genoemde literatuur) als hulpmiddel bij strafrechtelijke beslissingen te gebruiken.

De onderzoekers ir. G. Meester en mr. P. Wesemann hebben over dit project verslag uitgebracht onder de titel 'Kosten-baten-analyse en strafrecht', gepubliceerd

in 'Portret van de juridische faculteit Rotterdam', Kluwer, Deventer 1976.

123. *Relaties tussen verkeersintensiteiten, alcoholgebruik, verkeersongevallen en veroordelingen wegens rijden onder invloed*

Het onderzoek betreft een bewerking van statistische gegevens die over genoemde variabelen beschikbaar zijn. Nagegaan is voor de periode 1956-1973 welke relaties aantoonbaar waren. Op grond van het (vrij geringe) aantal aangevoerde relaties is een schatting gemaakt voor 1976 van onder andere het aantal verkeersongevallen en veroordelingen wegens rijden onder invloed bij ongewijzigd beleid. Confrontatie van deze schatting met de te zijner tijd beschikbaar komende cijfers over 1976 kan een indicatie geven van de effecten van inmiddels gewijzigde omstandigheden, zoals de nieuwe alcoholwetgeving. Dit door ir. G. Meester verrichte onderzoek is gepubliceerd in Mededelingen van het juridisch instituut van de E.U.R., nr. 8.

124. *Toepassingsmogelijkheden van kosten-baten-denken bij strafrechtelijke beleidsvorming*

Het ligt in het voornemen om experimenteel na te gaan in hoeverre het praktisch mogelijk is om de kosten-baten-analyse toe te passen bij beslissingen over strafvervolgings- en straftoemingsvraagstukken. Daartoe zal aan mensen gevraagd worden om dit type beslissingen te nemen, met en zonder gebruik van de kosten-baten-techniek. Het onderzoek wordt verricht door mr. P. Wesemann. Voorlopige datum van afronding: medio 1978.

125. *'Winkeldiefstal'-onderzoek*

Een onderzoek dat ten doel heeft ratio-

nele beslissingen mogelijk te maken op het gebied van de aanpak van 'winkel-diefstal'. 'Winkeldiefstal' tussen aanhalingstekens, omdat het onderzoek niet beperkt is tot die gedragingen die aanleiding kunnen geven tot een strafrechtelijke veroordeling ex. art. 310 W.Sr. Centraal zal veeleer staan een ruimere categorie van gedragingen van 'het publiek' in zelfbedieningszaak en warenhuis (in het bijzonder ten aanzien van de uitgestalde waren), alsmede de gebeurtenissen en verschijnselen die plaatsvinden naar aanleiding van dan wel anderszins samenhangen met zulke gedragingen. Dit probleemveld zal in kaart gebracht worden met behulp van voornamelijk kwalitatieve methoden van onderzoek (1976/1977). Over de voortzetting van het onderzoek in volgende jaren wordt nagedacht. Het onderzoek wordt verricht door mr. H. Moerland.

126. *Onderzoek naar beleving van regiem door gedetineerden van een vrouwen-gevangenis*

Aan de hand van groeps gesprekken en individuele gesprekken werd nagegaan wat voor de gedetineerden in de PIV te Rotterdam de belangrijkste aspecten van de detentie vormen. De resultaten van dit onderzoek door mr. drs. C.C. Vermeer en mej. C. v. Wamelen zullen begin 1977 worden gepubliceerd in de 'Mededelingen van het Juridisch Instituut' van de Juridische Faculteit van de EUR.

127. *Onderzoek naar de mogelijkheid om een beslissingsproces inzake een algemeen straftoematingsmodel per computer op te stellen*

Onderzoek naar de inhoud van juridische teksten. Het betreft een exploratief onderzoek naar het taalgebruik in het strafrechtssysteem door mr. R.V. de Mulder. Met behulp van de computer

worden woordfrequentielijsten van het Wetboek van Strafrecht en Strafvordering opgesteld, welke zullen worden vergeleken met die welke bestemd zijn voor andere subsystemen van het Nederlandse taalgebied. Ook telasteleggingen zullen aan een analyse worden onderworpen en getracht zal worden de relaties tussen telasteleggingen en het W.Sr op een enigszins exacte wijze te omschrijven.

128. *Onderzoek naar de beleving van verkeersovertreders in een kanton-gerechtsprocedure*

Een honderdtal personen, welke voor de kantonrechter moesten verschijnen, werden geïnterviewd naar hun verwachtingen, ervaringen en kritiek op het voorkomen. Het onderzoek wordt verricht door mr. C.F.H.M. Hogenhuis, A.M. Coenen en prof. dr. P.J.A. ter Hoeven. Een vooronderzoek werd gepubliceerd in de reeks 'Mededelingen van het Juridisch Instituut' van de Erasmus Universiteit Rotterdam onder de titel: 'Gesprekken met verkeersovertreders'.

129. *Autobiografisch onderzoek naar de rol van de advocaat in het strafproces*

Mr. P. Smidt van Gelder analyseert het socialisatieproces, de beroepsrol en de interactiepatronen met anderen in het strafproces vanuit zijn persoonlijke ervaringen als advocaat.

130. *Onderzoek naar problemen van mensen*

Met behulp van kwalitatieve interviews wordt nagegaan op welke wijze mensen gebeurtenissen als problemen definiëren en welke plaats misdaad inneemt tussen deze problemen. Deelnemers aan het onderzoek zijn: prof. dr. L.H.C. Hulsman, mr. C.F.H.M. Hogenhuis, J.H. Olila, drs. E.B.M. Rood-Pijpers. Datum van voltooiing: 1978.

131. *Onderzoek Vroeghulp*

In samenspraak met en ten behoeve van de reclassering in het arrondissement Breda wordt een onderzoek uitgevoerd naar het verloop en het effect van de zogenaamde vroeghulp, dit is de reclas-ringshulp die wordt geboden aan inver-zekeringgestelde verdachten. In april 1975 werd een inventarisatie-rapport uitgebracht betreffende de vroeghulpge-vallen uit 1974. In maart 1976 kwam een tweede rapport uit, inhoudende een weer-gave van de discussie over vroeghulp in de literatuur alsmede een voorstel voor de opzet van een nieuwe registratie annex evaluatieprocedure. Over de uitvoering van dat voorstel wordt momenteel met de verschillende werkeenheden van de reclassering overlegd. Onderzoeker: drs. H.F.C. Rombouts.

132. *Evaluatie-onderzoek Straatgroepen-werk*

In Eindhoven is op 1 mei 1976 een straat-groepenwerkproject van start gegaan, voor de duur van twee jaar, gericht op agressieve en 'naar agressie en criminali-teit afglijdende' jongeren. Algemene doel-stelling van dit project: het weer doen functioneren van de maatschappelijke dienst- en hulpverlening met betrekking tot de doelgroepen. Halfjaarlijks moet een evaluatierapport worden uitgebracht aan de subsidiegevers. Aan de opzet en uitvoering van deze evaluatie wordt actief meegewerkt. Onderzoeker: drs. H.F.C. Rombouts.

133. *Minderjarigen als zelfstandig rechts-subject en procespartij.*

In de literatuur over de rechtspositie van minderjarigen ontbreekt nog vaak een theoretisch-juridische ondergrond. Het woord 'rechtspositie' wordt wel veel ge-bruikt, maar door wat voor oorzaak ook, denkt men vaker aan de verwezenlijking van dat doel in de praktijk, dan aan een juridische fundering; ook de processuele kanten van het probleem blijven veelal terzijde liggen. Het onderzoek dat nog in de beginfase verkeert wordt uitgevoerd door mr. E. Ruppert van de sectie kinder-recht van het Willem Pompe Instituut.

134. *Hulpverleningsrecht*

Mr. J.A.C. Bartels stelt een onderzoek in naar de voorkomende rechtsvormen in de verhouding tussen cliënt en hulpver-leningsinstelling; een exploratieve verken-ning van het recht op het terrein van de hulpverlening met het doel meer kennis te verwerven over de rechtstheoretische basis van de verhouding tussen cliënt en hulpverleningsinstelling en een bijdrage te leveren in de discussie over Hulp en Recht. Het onderzoek is zojuist aange-vangen.

135. Bij de Sectie Strafrecht van het Willem Pompe Instituut zijn een aantal onderzoeken en studies onderhanden die voor het grootste deel het karakter hebben van 'fundamenteel onderzoek'. Zij vallen bijna alle in éénzelfde theore-tische optiek, namelijk het strafrecht en strafprocesrecht begrepen als constitu-tioneel recht, waarin (1) het rechtsbur-gerschap van verdachten en aan officiële controle onderworpen individuen in het geding is, zoals bij:

vrijheidsbeneming in het vooronderzoek (proefschrift mr. P.J. Baauw) *gedetineerden* (proefschrift mr. C. Kelk) en *militairen* (proefschrift mr. N.D. Jörg) en (2) ten aanzien waarvan bepaalde groepen of instellingen, zoals: *de advocatuur* (proefschrift mevr. mr. E. Jessurun d'Oliveira-Prakken) en *buitenparlementaire organisaties in het economisch leven* (onderzoek dr. Th.J.B. Buiting) een saillante rol spelen.

Deze problematiek wordt steeds gezien tegen een achtergrond van historische ontwikkeling en moderne maatschappelijke veranderingen, met name democratisering. Er wordt zoveel mogelijk naar gestreefd het typische, eigene, van het recht te belichten en te specificeren op welke wijzen deze bijdrage, voor zover die strekt tot bescherming van zwakken, opening van mogelijkheden tot participatie, en contrôle en kritiek op officiële en inofficiële machtsuitoefening, kan worden vergroot. Er wordt dus uitgegaan van een normatieve rechtsopvatting; en de nadruk valt op procedurele aspecten van verschillende punitieve praktijken. Daarnaast wordt het ook belangrijk gevonden — als vorm van maatschappijkritiek — condities te analyseren waaronder strafrechtspraktijken typisch worden gecorrumpereerd (zoals in *politieke processen* bijvoorbeeld, proefschrift mr. P.H. Bakker Schut). Van rechtsfilosofische aard is het onderzoek van mr. J.A. Janse de Jonge: *redelijkheid en strafrecht*, dat met de hiervoor genoemde problemen alles te maken heeft.

In alle onderzoeken wordt getracht gebruik te maken van sociaal-wetenschappelijke inzichten in de bestudeerde problematiek. Ook wordt er naar gestreefd de meer traditioneel-juridische onderzoek-methoden van wetgevings-, doctrine- en jurisprudentie-onderzoek en rechtsvergelijking, aan te vullen met onderzoek-methoden van meer sociaal-wetenschappelijke aard, zoals participerende obser-

vatie (Kelk, Bakker Schut); institutioneel-historische analyse (Jörg); interview (Buiting, Jessurun d'Oliveira-Prakken).

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Drugs

Uitleen van tijdschriften

De tijdschriften, waarin de in deze rubriek vermelde artikelen zijn gepubliceerd, kunnen te leen worden gevraagd bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, Plein 2b, 's-Gravenhage, tel. 614311, toestel 437.

Algemeen

334

Deutsch, M. *Equity, equality, and need: what determines which value will be used as the basis of distributive justice?*

Journal of social issues, 31e jrg., nr. 3, 1975, blz. 137-149 (U.S.A.).

In zijn artikel gaat de auteur in op de betekenis van het begrip rechtvaardigheid. In een samenleving die voor een belangrijk deel geënt is op economische waarden speelt de billijkheid een belangrijke rol. De schrijver geeft aan dat de billijkheid maar één van de vele waarden is die aan rechtvaardigheid ten grondslag liggen. In een uitvoerige analyse van het gebruik van het woord rechtvaardigheid maakt hij onderscheid tussen de rechtvaardigheid van de onderliggende waarden van een beslissing, die van de regels die de concretisering van de waarden aangeven, die van de hantering van deze regels en de rechtvaardigheid van de procedure volgens welke de beslissing wordt genomen. Daarna geeft hij enkele factoren aan die van invloed zijn op de basiswaarden. Zo komt hij tenslotte tot drie

relatie-modellen, waarin achtereenvolgens de billijkheid, de gelijkheid en de behoeften de belangrijkste factoren in de rechtvaardigheid vormen.

335

Nader, L. *Forums for justice: A cross-cultural perspective.*

Journal of social issues, 31e jrg., nr. 3, 1975, blz. 151-170 (U.S.A.).

De auteur gaat met gebruikmaking van materiaal uit een aantal in complexiteit zeer verschillende samenlevingen de betekenis van rechtvaardigheid en een aantal aan de wet gerelateerde verschijnselen na. Het blijkt dat bij een toenemend gebruik van de formele wet de plaatselijke gewoonten worden onderdrukt. Naar de mening van de auteur kan de aanwezige schaarste aangeven waar de rechtvaardigheiddiscussie zal plaats vinden. Ideeën over wat als goed of slecht wordt gezien liggen ingebed in ieder aspect van de cultuur en de persoonlijkheid. In haar beschouwing beperkt de schrijfster zich tot de rechtvaardigheid als een aspect van aan de wet gerelateerde verschijnselen. Zij komt dan onder andere tot de conclusie dat een specifieke manier van

probleemoplossing niet noodzakelijk samenhangt met een bepaald terrein waar het probleem zich voordoet.
Met literatuuropgave.

336

Ross, H.L. *Insurance claims complaints: a private appeals procedure.*
Law and society review, 9e jrg., nr. 2, winter 1975, blz. 275-292 (U.S.A.).

Een van de belangrijkste inzichten die de rechtssociologie heeft opgeleverd is dat de rechtspositie van burgers niet alleen bepaald wordt door het formele, geschreven recht en jurisprudentie. Een belangrijke bepalende factor is hierbij het doen en laten van personen waarmee burgers in de eerste lijn worden geconfronteerd: politie, belastingambtenaren, verzekeringsagenten en dergelijke. Deze personen hebben veelal door het ontbreken van supervisie een grote handelingsvrijheid. Wanneer iemand van mening is dat hem onrecht is aangedaan, is de weg naar een rechtbank of een andere onafhankelijke beroepsinstantie meestal te lang en te kostbaar. In dit artikel gaat de auteur in op de weinig beschreven mogelijkheid om binnen een bureaucratisch systeem 'verhaal' te halen. Hij doet dit aan de hand van de beschrijving van een verzekeringsmaatschappij.
Met literatuuropgave.

Strafrecht en strafrechtspleging

337

Crostaite, A. *Punishment for whom? The prisoner or his wife?*
International journal of offender therapy and comparative criminology, 19e jrg., nr. 3, 1975, blz. 275-284.

Als een kleine vrijwilligers-organisatie werkt de 'Zuid-Londense Vrouwen Beweging' aan de opvang van gezinnen waarvan de man een vrijheidsstraf moet uitzitten. In groepsbijeenkomsten worden al tien jaar lang verschillende problemen van de gezinnen besproken en aangepakt. De auteur bespreekt een viertal gevallen, waarin de beweging hulp heeft geboden. Hieruit blijkt van welke aard de hulp, die geboden wordt, is. Het gezin wordt geleerd de stigmatisering door de buurt op te vangen en de kinderen worden in hun vriendenkring begeleid. Bovendien wordt de vrouw ertoe gebracht een duidelijker positie in het gezin in te nemen, zodat zij later gebreken van haar echtgenoot beter kan opvangen. Daarnaast worden praktische adviezen gegeven bij de verzoekschriftprocedures die bij de detentie van toepassing zijn. Zeer praktische problemen kunnen ook de reden vormen dat vrouwen zich tot de beweging wenden.

Gebreken aan de behuizing die anders door de echtgenoot worden verholpen kunnen bijvoorbeeld veel overlast bezorgen. De auteur besluit met de hoop uit te spreken, dat alternatieven voor de gevangenisstraf eens het merendeel van de problemen waarvoor de vrouwenbeweging staat, zullen oplossen.

338

McGrath, W.T. *Developing a stable base for criminal justice planning.*
Canadian journal of criminology and corrections, 18e jrg., nr. 1, januari 1976, blz. 1-11.

De ethische en morele basis van het (straf)recht was van oudsher een religieuze. Deze basis is voor velen op dit moment vervallen en te smal bevonden. Wat ontbreekt is een nieuwe basis: een filosofische. Dit artikel is een pleidooi voor het ontwikkelen van een dergelijk uitgangspunt. De schrijver werkt zijn ideeën uit via bespreking van een viertal aspecten: 1) de bepaling van doel en richting van het strafrecht, 2) het bepalen van wat onder criminaliteit verstaan moet worden, 3) de wijze waarop wetten worden uitgevoerd en 4) de wijze waarop individuen reageren op het strafrecht.

339

Pavarini, M. *Le fattispecie soggettive di pericolosità nelle leggi 27 dicembre 1956 n. 1423 e 31 maggio 1965 n. 575.* (De subjectieve gevallen van gevaarlijkheid in de wetten van 27 december 1956 nr. 1423 en die van 31 mei 1965 nr. 575).
Le misure di prevenzione, nr. 9, 1975, blz. 283-316 (I.).

Eerstgenoemde wet (1956) bevat preventie-maatregelen ten aanzien van sociaal gevaarlijke personen, de tweede (1965) is de anti-mafia-wet. Ze zijn gericht tegen zes categorieën mensen, zoals zwerfers, smokkelaars en handclars in drugs. Volgens de schrijver noemt en bestrijdt de wet alleen de symptomen. Ondanks alle verbeteringen in de criminele politiek krijgt de delinquent als mens toch nog te weinig aandacht; typen zijn nuttig als men wil classificeren, maar niet als men wil behandelen. De auteur illustreert zijn stelling aan de hand van het optreden van de overheden ten opzichte van de zwerfers: non-conformisten worden door de hogere lagen in de samenleving nog steeds verdacht van anti-sociaal gedrag. De preventie-maatregelen die men in de wet heeft vastgelegd, zijn tegen hen gericht. Dit noemt de schrijver sociale discriminatie die leidt tot een vicieuze spiraal van uitstoting uit de maatschappij. De maatregelen worden door de politie vrij willekeurig gehanteerd, en wanneer de persoon in kwestie ze in de wind slaat of overtreedt, wordt hij gearresteerd. Dergelijke arrestaties worden door de politie vaak uitgelokt. De schrijver wil de preventie-maatregelen alleen toegepast zien bij werkelijk

sociaal gevaarlijk gedrag. De criteria voor toepassing zijn dan nog moeilijk te geven, maar ze mogen in geen geval die van de conformistische kleine burger zijn.

340

Pavarini, M. *Note in margine al convegno di Bologna*. (Kanttekeningen bij de conferentie van Bologna). *Democrazia e diritto*, nr. 1, 1975, blz. 149-168 (I.).

In oktober 1974 is te Bologna een conferentie gehouden over het onderwerp 'de herziening van het Wetboek van Strafrecht en lijnen van criminele politiek'. De auteur wil hierbij enige kanttekeningen maken die kunnen worden samengevat in zijn stelling dat de gehele criminele politiek moet worden herzien en wel volgens communistische opvattingen, anders heeft een wetswijziging geen zin. In de afgelopen jaren zijn alle linkse bijdragen hiertoe in Italië op niets uitgelopen; rechts had in zekere zin de toenemende criminaliteit daarbij mee, en de werkelijke politieke problemen raakten op de achtergrond. Er vindt in Italië volgens de auteur nog veel te weinig onderzoek plaats naar het verband tussen sociale en economische ontwikkelingen en nieuwe vormen en uitingen van criminaliteit. Daarnaast dient volgens de schrijver de strafrechtspleging en de tenuitvoerlegging van straffen democratischer en plaatselijker te zijn, met controle door alle lagen van de bevolking heen op politiefunctionarissen en op rechters.

341

Schwartz, M.C., en L. Zeisel. *Cohabitation and the unmarried parolee—a national study of a parole policy*. *Crime and delinquency*, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 137-149 (U.S.A.).

In dit artikel geven de auteurs de resultaten weer van een op nationaal niveau verricht onderzoek inzake het beleid dat ten aanzien van voorwaardelijk in vrijheid gestelde personen gevoerd wordt met betrekking tot het al of niet toestaan van het hebben van geslachtsgemeenschap door niet gehuwde, voorwaardelijk in vrijheid gestelde personen. Uit het onderzoek is hen gebleken dat ongeveer vijftig procent van de op deze personen toezichthoudende instanties de copulatie door ongetrouwden verbiedt. De resultaten van dit onderzoek worden door de auteurs tot in details geanalyseerd. Ook bekijken zij het beleid inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling vanuit de voor de v.i. belangrijke doeleinden, te weten rehabilitatie en de bescherming van de maatschappij, en vanuit het oogpunt van de voor de voorwaardelijk in vrijheid gestelde personen belangrijke anderen.

342

Veen, Th.W. van. *Wetsontwerp schadevergoe-*

ding voor ondergane voorlopige hechtenis (art. 89 Sv e. v.). Delikt en delinkwent, 6e jrg., nr. 2, februari 1976, blz. 71-81 (N.).

De nieuwe regeling van schadevergoeding voor ondergane voorlopige hechtenis sluit volgens de schrijver op één redactionele wijziging na volledig aan bij de voorstellen van de commissie Feber. Tussen het oude en nieuwe artikel onderscheidt de schrijver drie belangrijke verschillen: nu is ook vergoeding mogelijk voor ondergane verzekering; zij strekt zich ook uit tot 'ideële' schade en de term 'geldelijke tegemoetkoming' is vervangen door 'vergoeding'.

Na het geven van de tekst van het artikel gaat schrijver over tot de bespreking van de controverse 'recht op vergoeding' of 'vergoeding op grond van billijkheid' en onderscheidt in de discussie twee factoren: een feitelijke (de diversiteit van de gevallen) en een juridische (uitleg van art. 5 lid 5 Verdrag van Rome 1950). Vervolgens geeft schrijver een overzicht van de diverse standpunten in de controverse.

Daarna behandelt hij het begrip 'schade'. Hij noemt de instantie waar het verzoek moet worden ingediend en de van toepassing zijnde wetsartikelen.

Met literaturopgave.

Criminologie

343

Born, E. *Nogmaals: Pedofielen en kinderlokkers*. *Intermediair*, 12e jrg., nr. 11, 12 maart 1976, blz. 53-55 (N.).

De schrijver reageert met dit artikel op drie artikelen van Brongersma die in *Intermediair* verschenen onder de titel: Over pedofielen en 'kinderlokkers'. Na het geven van een samenvatting van de begrippen 'pedo-seksueel' en 'pedofiel', die in deze artikelen gehanteerd werden en van de kritiek van Brongersma op een enquête van Bernard in zijn boek 'Pedofilie' geeft de schrijver zijn kritiek op de kritiek van Brongersma; met de conclusie dat volgens Brongersma de 'Werkgroep Pedofilie' voor meer dan de helft niet uit pedofielen maar uit pedo-seksuelen bestaat. In een naschrift getiteld 'Born leest onzorgvuldig', reageert Brongersma op de zijns inziens onterechte kritiek van Born.

344

Chappell, D. *Forcible rape and the criminal justice system—Surveying present projecting future trends*. *Crime and delinquency*, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 125-137 (U.S.A.).

Pas gedurende de laatste tien jaar heeft volgens de schrijver gewelddadige verkrachting de aandacht gekregen welke het verdient. Het is een probleem dat ten nauwste samenhangt met andere vraagstukken, zoals de positie van de vrouw in een traditioneel door mannen gedomineerde maatschappij, interraciale conflicten, en het vraagstuk van het al of niet voltrekken van de doodstraf. De auteur haalt enkele belangrijke punten naar voren, die van belang zijn voor de controle op en het terugdringen van het aantal verkrachtingen, en beschrijft vervolgens enkele pogingen die gedaan werden of worden teneinde dit te bereiken. Verder geeft hij een beschrijving van een nationaal onderzoekproject naar verkrachting en vat de verwachtingen samen omtrent het mogelijke gebruik van de resultaten ervan door de instanties die zich bezighouden met het onderwerp. Verder besteedt hij veel aandacht aan de verschillen in wettelijke en morele uitgangspunten, die oorzaak zijn van het gebrek aan consensus over een definitie van verkrachting. Dit gebrek aan consensus is er volgens de auteur de oorzaak van dat de statistische gegevens over verkrachting van onwaarde zijn, zodat hij pleit voor een algemene aanvaarde, door de diverse instanties gehanteerde definitie van verkrachting, welke tot gevolg zal hebben dat van nu af aan de validiteit van de officiële misdaad statistieken zal toenemen. Als laatste onderdeel bespreekt hij de veranderingen in de behandeling van slachtoffers van verkrachting en de baten die daar uit voortvloeien.

345

Franken, H. *Jurimetrie: Computertoepassingen in de rechtspraak.*

Intermediair, 12e jrg., nr. 11, 12 maart 1976, blz. 29-35 (N.).

Onder het begrip jurimetrie verstaat de schrijver: het toepassen van de kwantitatieve methoden op juridische problemen. Binnen de jurimetrie onderscheidt hij drie velden, waarvan hij er één – de gedragswetenschappelijke analyse en prognose van rechterlijke beslissingen – behandelt. Na een bespreking van onderzochte toepassingen of voorlopers daarvan binnen dit veld, stelt de schrijver een nieuwe benaderingswijze voor, waarvan het theoretisch fundament de functionele rechtsleer van Ter Heide is. Vervolgens geeft hij nieuwe analyse-methoden voor de jurist en beargumenteert de haalbaarheid van deze voorstellen. Ter concretisering bespreekt de schrijver de economische beslissingstheorie waarvan het conceptueel model volgens hem analoog is aan de gejuridiseerde probleemstelling. Tot slot trekt de auteur twee conclusies: in de eerste plaats is hij van mening dat zijn benaderingswijze het beslissingsproces openlegt en ten tweede vermoedt hij dat er nooit een computerprogramma zal kunnen komen dat de rechter vervangt.

346

Gramatica, F. *La politica di difesa sociale di fronte ai nuovi aspetti della delinquenza.* Een politiek van défense sociale tegenover de nieuwe aspecten van de criminaliteit). *La giustizia penale*, 80e jrg., nr. 11, november 1975, blz. 341-350 (I.).

Over het in de titel genoemde onderwerp is in mei 1975 te Parijs een conferentie gehouden die georganiseerd was door het Internationale Centrum voor vergelijkend recht. Men was het er daar over eens dat het bestrijden van de criminaliteit, ook van nieuwe vormen daarvan, niet alleen een juridische maar ook en vooral een politieke kwestie is: het gaat er daarbij om de vraag, wat de meest efficiënte middelen zijn om anti-sociaal gedrag te voorkomen en te bestrijden. Men gebruikte met opzet de term on-aangepast, antisociaal gedrag omdat dat een relatief begrip is, zoals ook normen een relatieve geldigheid hebben. Afwijkend gedrag is altijd een reactie van een of meer personen op politieke onrechtvaardigheid, financieel gebrek ofwel lichamelijke of geestelijke ongezondheid. De maatschappij heeft tot taak het leven voor zoveel mogelijk van haar leden leefbaar te maken. De défense sociale streeft ernaar, de oorzaken van antisociaal gedrag weg te nemen door te kijken naar wat de mens is en nodig heeft, en dan de werpen daarop af te stemmen. Degenen die dan nog niet aan de normen kunnen of willen beantwoorden, hebben van overheidswege hulp en opvoeding nodig, die geheel gericht moet zijn op het individu.

347

Hutchings, J., E. Knapman, Z. Pick e.a. *Women in prison: a study of four women's prisons.* Misdaad, straf en hervorming, 5e jrg. nr. 1, februari 1976, blz. 57-69 (Z.A.).

De schrijvers, zeven Londense reclasseringsambtenaren, bezochten vier verschillende vrouwengevangnissen in Duitsland, Zweden en Denemarken. Volgens hen weerspiegelen de gevangnissen de nationale en culturele kenmerken van elk land afzonderlijk, hoewel er ook overeenkomsten zijn.

Opvallend vonden de auteurs onder meer, dat de accommodatie in elk van de door hen bezochte gevangnissen aanmerkelijk beter was dan die in de Engelse vrouwengevangenis Holloway. Volgens hen had men in de vier bezochte gevangnissen zeer uiteenlopende ideeën over het aantal vrouwen dat tegelijkertijd behandeld kon worden.

Als meest vooruitstrevende vrouwengevangenis kwam die van Frankrijk uit de bus; daar wil men meer en meer de gemeenschap gaan betrekken bij de resocialisatie der gevangenen.

348

Jeffery, C.R., en I.A. Jeffery. *Genetica e criminologia: una nuova concezione.* (Genetica en

criminologie: een nieuwe conceptie).
Quaderni di criminologia clinica, 17e jrg.,
nr. 4, oktober/december 1975, blz. 487-517
(I.).

Na twee hoofdstromingen in de eriminologie te hebben beschreven – de klassieke van Bentham en Beccaria en de positieve van Lombroso en Ferri – wijden de auteurs hun aandacht geheel aan laatstgenoemde school, en wel aan de toepassing van de theorieën ervan bij de bestudering van iedere delinquent afzonderlijk. De grondleggers verwaarloosden de invloed van het milieu en zagen crimineel gedrag hoofdzakelijk als produkt van de genen of van andere lichamelijke eigenschappen. In 1953 werden nieuwe ontdekkingen op het gebied van de genetica gedaan die van grote invloed zijn gebleken. De auteurs zijn aanhangers van de theorie die uitgaat van een wisselwerking tussen het menselijke organisme en zijn omgeving. Zij geven hun mening over de samenhang tussen gewelddadig/crimineel gedrag en het XYY-syndroom: ook hier is geen direct oorzakelijk verband omdat de invloed van de omgeving van zo groot belang is. Tenslotte hebben zij het over het ontstaan e.q. aanleren van crimineel gedrag. Dit aanleren vindt plaats op dezelfde wijze als waarop elk ander gedrag wordt aangeleerd. Zo lang wij nog niet in staat zijn het menselijke gedrag te beïnvloeden en te wijzigen, zal volgens de schrijvers in hechte interdisciplinaire samenwerking moeten worden gewerkt aan een optimale preventie. Daarnaast is studie van de rechtssociologie zeer noodzakelijk, zowel met betrekking tot de delinquenten als tot wetgevers, politie, justitie en van straffen-ten-uitvoerleggers.
Met literatuuropgave.

349

Kerner, H.J., en J.A. Mack. *Delitto organizzato e delitto professionale: un approccio comparativo*. Georganiseerde misdaad en beroepsmisdaad: een vergelijkende benadering).
Quaderni di criminologia clinica, 17e jrg., nr. 4
oktober/december 1975, blz. 519-546 (I.).

Georganiseerde misdaad wordt hier gedefinieerd als die criminaliteit die tot een systematisch geheel geworden is; beroepsmisdaad als die criminaliteit waarbij de delinquent al zijn tijd besteedt aan wefoverwogen misdaad. De auteurs vergelijken in deze Amerika met Europa en constateren dat in Europa alles in kleinere en naar verhouding onschuldiger afmetingen gebeurt. Zij zeggen wel dat er in feite erg weinig bekend is.

In Europa oefenen de georganiseerde en beroepsmisdadiger geen full time job uit en mede daardoor is de pakkans vrij klein. Men is niet strak georganiseerd en zeer mobiel. In de grote Europese landen bestaat wellicht door het slechten van handelsbarrières en het matig

functioneren van de E.E.G. wel samenhang tussen legale en illegale handel. In elk geval is sedert 1945 het aantal economische delicten snel toegenomen, met name het oprichten van fictieve firma's. De schrijvers concluderen dat nieuwe theorieën en definities van afwijkend en crimineel gedrag zeer nodig zijn om de werkelijke misdaad te bestrijden: de grote professionelen en georganiseerden gaan in ons huidige systeem vrijuit, terwijl zij de maatschappij veel meer schade toebrengen dan zij die nu voor de traditionele delicten worden gepakt.
Met literatuuropgave.

350

Nagel, W.H. *De 'tijd' en de criminoloog*.
Intermediair, 12e jrg., nr. 11, 12 maart 1976,
blz. 11-17 en 21 (N.).

De schrijver behandelt de verschillende betekenissen van de tijd voor de eriminoloog. Na kort ingegaan te zijn op zijn oratie ter inleiding van zijn betoog, onderscheidt de auteur enkele definities van het begrip 'tijd'; in dit artikel wordt overwegend de chronometrische tijd beschouwd. De betekenis van de tijd binnen het strafrecht en strafprocesrecht heeft volgens schrijver betrekking op de subsocialiteit van het delict. Binnen de eriminologie heeft de tijd volgens hem betrekking op het 'future' of 'past-time' perspectief van individuen. Voorbeelden verduidelijken deze stelling. Vervolgens brengt de auteur de tijd in verband met de penologie en beschrijft diverse aspecten van onder meer gevangenisstraf. Binnen de sociologie van het strafrecht merkt hij op dat de labeling van mensen door de tijd verandert. Tot slot brengt hij de tijd in relatie met de criminoloog en maakt een onderscheid tussen juristen, die proberen een casus af te sluiten, en criminologen, voor wie een zaak nooit is afgesloten.
Met literatuuropgave.

351

Nelson, C.W. *Cost-benefit analysis and alternatives to incarceration*.
Federal probation, 34e jrg., nr. 4, december
1975, blz. 45-50 (U.S.A.).

Kosten-baten analyses met betrekking tot het gevangeniswezen zijn tamelijk schaars. In deze analyses wordt bovendien vaak van verschillende uitgangspunten uitgegaan, zodat de resultaten verwarrend zijn. De auteur werkt een classificatie-systeem van kosten- en baten-elementen uit. Hij onderscheidt daarbij directe, indirecte en niet-meetbare kosten en baten en werkt deze uit naar drie invalshoeken: die van het bestuur, die van de maatschappij en die van individuen.

352

Nijboer, J.A. *Het voorspellen van crimineel gedrag*.

Intermediair, 12e jrg., nr. 10, 5 maart 1976, blz. 21-25 (N.).

Het voorspellen van crimineel gedrag is volgens de schrijver moeilijker dan van normaal gedrag, omdat het eerste een ongebruikelijk gedrag is. Hij onderscheidt twee methoden van predictie: klinische, gebaseerd op intuïtieve gronden, en statistische, waarbij 'harde' gegevens worden verwerkt. Na een bespreking van de methoden concludeert de schrijver dat ze beide hun waarde hebben maar dat in dit artikel de statistische gehanteerd zal worden. Over de functie van criminologische predictie merkt de schrijver op dat het een hulpmiddel is bij het nemen van beslissingen en het verwerven van inzicht. Hij noemt criteria voor criminologische predictie waarvan vooral de validiteit belangrijk is. Na een bespreking van dit begrip gaat de schrijver over naar de terreinen waar predictie plaatsvindt: 'parole prediction', predictie van later te verwachten crimineel gedrag van jonge kinderen en predictie van rehabilitatie van een delinquent. Bij elk terrein geeft hij een voorbeeld. Tot slot geeft de auteur een viertal nieuwe wegen aan op het terrein van criminologische predictie. Met literatuuropgave.

353

Rains, P. *Imputations of deviance: a retrospective essay on the labeling perspective*. Social problems, 23e jrg., nr. 1, oktober 1975, blz. 1-11 (U.S.A.).

Zowel het werk van Lemert als dat van Becker wordt volgens de schrijfster veelvuldig gelijktijdig aangehaald zonder dat men oog heeft voor de verschillen in benaderingswijze tussen beide auteurs. In dit artikel gaat zij aan de hand van de bespreking van enkele kernbegrippen in op het werk van beide auteurs. Zij komt tot de conclusie dat er duidelijke verschillen zijn. Het zou echter te ver gaan te spreken van tegenstrijdigheid. Met literatuuropgave.

354

Repetto, T.A. *Crime prevention and the displacement phenomenon*. Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 166-178 (U.S.A.).

De auteur doet in dit artikel een onderzoek naar de stelling dat misdrijfspreventie programma's, welke de nadruk leggen op het terugdringen van de mogelijkheden tot het plegen van een misdrijf of op het verhogen van het risico voor de bedrivers ervan van generlei waarde zijn, omdat zij slechts bewerkstelligen dat het misdrijf een verschuiving ondergaat voor wat betreft tijd, plaats en soort van handeling. Het artikel is gedeeltelijk gebaseerd op twee empirische onderzoeken naar de criminele loopbaan van, en interviews met 146 inbrekers en rovers. Hij doet een onderzoek

naar deterministisch en opportunistisch crimineel gedrag en de invloed van persoonlijkheid, leeftijd en type misdrijf op de mogelijkheid van displacement voor verschillende overtreeders. De uitslag van het onderzoek suggereert volgens de auteur dat voor verschillende mogelijkheden tot displacement vaste grenzen bestaan, in die zin dat de preventie ervan in het ene geval niet zal leiden tot het optreden ervan in een ander geval, en dat zelfs in gevallen waarin het onmogelijk zou worden gemaakt een bepaald soort misdrijf te begaan, de aan een ander soort gedrag verbonden grenzen en kosten het de plegers ervan zal belemmeren dat andere gedrag vaak te vertonen, en dat daardoor het totale misdaadcijfer zal afnemen. Verder suggereert de uitslag van het onderzoek dat de beperkingen in de mogelijkheden tot displacement het meest in het oog springen voor specifieke typen misdrijven, criminelen en geografische gebieden. Op die manier kan de mogelijkheid dat door een anti-misdrijf-actie ander crimineel gedrag zal optreden van te voren gemeten en in bepaalde gevallen teruggedrongen worden.

355

Rossi, R., en E. Di Marco. *La delinquenza: una alternativa alla melancolia*. (Criminaliteit: een alternatief voor melancholie). Quaderni di criminologia clinica, 17e jrg., nr. 4, oktober/december 1975, blz. 547-574 (I.).

Na enige patiënten/delinquenten te hebben beschreven die door een diepgaand schuldgevoel via een overtreding van de strafwet als het ware om bestraffing vroegen, werken de auteurs hun op Freud gebaseerde theorie uit voor wat betreft deze vorm van criminaliteit. Het gaat in dergelijke gevallen vrijwel altijd om een niet verwerkte oedipale situatie. Het begaan van een strafbaar feit blijkt dan de meest 'economische' oplossing te zijn voor het diepgaande conflict en de daaruit voortvloeiende depressie; deze melancholie is een vorm van boetedoening die zo zwaar te dragen valt dat men dan beter een delict kan begaan. De misdadiger uit melancholie laat zich gemakkelijk pakken. De weg van de boete is individueel bepaald maar hangt ook samen met de sociaal-economische omstandigheden van de persoon in kwestie. Met literatuuropgave.

356

Schwind, H.D., U. Jany, M. Simon e.a. *Kriminalgeographie. Kriminalitätsatlas Bochum: Beschreibung eines geplanten kriminologischen Forschungsprojektes*. Kriminalistik, 29e jrg., nr. 6, juni 1975, blz. 241-247 (B.R.D.).

In dit artikel omschrijven de auteurs hun geplande onderzoek om een criminaliteitsatlas van de stad Bochum samen te stellen. Na begripsomkadering geven zij de betekenis van de

criminaliteitsgeografie aan, onder meer voor preventie en resocialisatie. Na een overzicht van buiten- en binnenlandse onderzoeken volgt een bespreking van doel en methoden van het geplande onderzoek.
Met literatuuropgave.

Gevangeniswezen

357

Boyle, C. *Confidentiality in correctional institutions.*
Canadian journal of criminology and corrections, 18e jrg., nr. 1, januari 1976, blz. 26-41.

De schrijfster gaat in op de problemen die samenhangen met het geheim houden van vertrouwelijke gegevens binnen een gevangenis. Na een bespreking van de achtergronden van diverse benaderingswijzen van dit probleem in verschillende soorten inrichtingen, wordt ingegaan op het belang van geheimhouding voor de resocialisatie.
Het artikel besluit met een aantal concrete aanbevelingen.
Met literatuuropgave.

358

Conrad, J.P. *We should never have promised a hospital.*
Federal probation, 34e jrg., nr. 4, december 1975, blz. 3-9 (U.S.A.).

Het publiek maakt zich in toenemende mate ongerust over de aard en omvang van de criminaliteit. Dit zal, in samenhang met het eveneens toegenomen wantrouwen in de mogelijkheden tot resocialisatie, leiden tot langere gevangenisstraffen. Ook al is de auteur niet van mening dat dit de problemen zal oplossen, houdt hij een pleidooi voor een meer realistische planning. Deze moet erop gericht zijn de gevangenis en te vormen van ziekenhuizen tot gemeenschappen waarin het voor de gedetineerden mogelijk wordt zo normaal mogelijk te leven.

359

Kelk, C. *De rechten van de gedetineerde.*
Proces, 55e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. 109-118 (N.).

Wat veelal als 'rechten' van de gedetineerde wordt aangeduid, zijn in wezen instructienormen en aanwijzingen omtrent de reguliere gang van zaken in de inrichting. Ook de 'Standard minimum rules for the treatment of prisoners' van de Verenigde Naties vallen in deze categorie. Tengevolge van een noodzakelijk geachte beleidsvrijheid zijn de meeste normen op dit gebied vaak gesteld. Hiermede is nog allerminst een juridisering van de deten-

tiesituatie bereikt; voor dit laatste is volgens de schrijver nodig dat er zo concreet mogelijke aanspraken worden verleend die rechten kunnen worden geëffectueerd in een op tegenpraak ingestelde procedure. Formele (rechts) procedures in penitentiaire inrichtingen worden eerder als conflictverwekkend dan als conflictoplossend beschouwd. De schrijver concludeert dat de wijze waarop de gedetineerde binnen afzienbare tijd door ons recht zal zijn voorzien van een rechtspositie, noch in kwantitatief noch in kwalitatief opzicht zal leiden tot een juridisering van de detentieszituatie, die overeenstemt met de geest en strekking van het resocialisatie-beginsel en die zo de toets van juridische behoorlijkheid geheel kan doorstaan.

360

Takagi, P. *The walnutstreet jail: a penal reform to centralize the powers of the state.*
Federal probation, 34e jrg., nr. 4, december 1975, blz. 18-26 (U.S.A.).

De auteur geeft in vogelvlucht een overzicht van de geschiedenis van het Amerikaanse gevangeniswezen. Hij bestrijdt daarbij een aantal gangbare opvattingen. De belangrijkste gedachte die in het artikel nader wordt uitgewerkt is, dat de strafrecht hervormingen in de Verenigde Staten tot doel hadden de macht van de staat te centraliseren en in feite een reactie zijn op veranderingen in de economie en de arbeidsverhoudingen.
Met literatuuropgave.

Reclassering

361

Allen, H.E. en N. Catz. *Abandoning the medical model in corrections; some implications and alternatives.*
The prison journal, 54e jrg., nr. 2, herfst/winter 1974, blz. 4-14 (U.S.A.).

Uit onderzoek is gebleken dat het medische model in het gevangeniswezen niet voldoet. Volgens de schrijver zijn de gedetineerden op de hoogte van de resultaten van onderzoeken op het gebied van de stigmatisering; rehabilitatie is voor hen een spelletje dat gespeeld moet worden. Dit proces heeft de aandacht van de rechterlijke macht. Het recht op behandeling en het recht om behandeling te weigeren zal volgens de auteurs in de toekomst nader onder de loupe worden genomen. Als alternatief van het medische model geven zij een uiteenzetting van het herintegrerende model, waarbij de oorzaak van de delinquentie niet gezocht wordt in medische, psychiatrische en/of psychologische factoren, maar in de eigen vrije wil van de delinquent. Het merendeel van de delinquenten kan behandeld worden door

de nieuwe methode van behandeling in de gemeenschap, zoals die nu reeds plaats vindt. Voor de echt gevaarlijke misdadigers blijven volgens de schrijvers gevangenis noodzakelijk. Iedereen die deelneemt aan het strafproces zal moeten meewerken om met de verdachte tot een herintegratie-contract te komen. Het Hof moet zich het recht voorbehouden om bij het verbreken van het contract door de delinquent een gevangenisstraf alsnog op te leggen.

362

Cocuzza, A. *Carcere e rieducazione.* (Gevangenis en heropvoeding). *Esperienze di rieducazione*, 22e jrg., nr. 2, april/juni 1975, blz. 141-149 (I.).

In het jeugdhuis van bewaring te Catania voert men een experiment uit met het heropvoeden van jonge preventief gehechten. Men tracht hen menselijk te benaderen en hen te helpen de conflicten op te lossen die geleid hebben tot deze hechtenis. Ongeveer de helft van hen kan na een observatie- en kennismakingsperiode, in overleg met het ouderlijk gezin, voorlopig en voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. Zij moeten zich dan wekelijks melden gedurende enkele maanden. De staf van het huis van bewaring onderhoudt in die tijd een hecht contact met de jongeren en hun ouders. De resultaten zijn over het algemeen goed.

363

Ferrari Agradi, B. e.a. *Può evolvere una casa di rieducazione?* (Kan een heropvoedingsinrichting een ontwikkeling doormaken?). *Esperienze di rieducazione*, 22e jrg., nr. 2, april/juni 1975, blz. 157-186 (I.).

Dit artikel dat in twee onderdelen is geschreven, is de voortzetting van een artikel over hetzelfde onderwerp in nr. 1 van deze jaargang. Het gaat over Huize Nazareth te Milaan, een oorspronkelijk door nonnen geleid heropvoedingstehuis voor minderjarige meisjes. In dit tehuis deden zich allerlei problemen voor. De eerste zeven bladzijden zijn geschreven door de psychologen die aan het huis zijn verbonden, de volgende door de maatschappelijk werkers uit het staf-team. In de hoogste leiding hebben enige wisselingen plaatsgevonden, maar daarmee zijn de problemen nog niet opgelost. Alle werkzaamheden van de afgelopen tijd worden beschreven. Men tracht een ontwikkeling op gang te brengen naar 'dienstverlening aan minderjarige meisjes'. Daarvoor is een verbeterd contact tussen staf en pupillen een eerste vereiste. Ook dienen de wijkbewoners rondom het tehuis te worden binnengehaald en bij het werk betrokken. De auteurs stellen bij alles de groepsactiviteiten en de contacten binnen de groepen als zeer werkzaam aandeel in de heropvoeding voorop. Een van de moeilijkste punten is het school-

onderwijs binnen het tehuis. Al met al tracht men inderdaad een ontwikkeling in modernere richting op gang te brengen en in gang te houden.

364

Haaren, Th.H. van. *Een experiment in Friesland.* *Proces*, 55e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. 104-109 (N.).

De schrijver zet uiteen hoe men gekomen is tot herziening van een folder die aan nieuw-ingekeken gedetineerden in het huis van bewaring te Leeuwarden wordt uitgereikt en die informatie geeft over de bedoeling, mogelijkheden en organisatie van het reclasseringswerk in Friesland. De tekst van de folder, die in zijn geheel in het artikel is opgenomen, formuleert – anders dan voorheen – de rechten van de reclassent. Aangezien met betrekking tot het klachtrecht nog geen procedures zijn vastgelegd, geeft de auteur tenslotte een beschrijving van een gedurende één of twee jaar uit te voeren experiment waarmee men het hoofd denkt te kunnen bieden aan de te verwachten toename van het aantal klachten over reclasseringsbemoeiingen.

365

Ottolander, F.W.J. den. *De rechtspositie van de reclasseringscliënt.* *Proces*, 55e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. 98-103 (N.).

Aan de hand van enige situatieschetsen meent de schrijver aan te kunnen tonen dat er aan de zijde van de gedetineerde behalve plichten ook sprake is van een aantal rechten. Hij geeft wegen aan die voor de gedetineerde openstaan ter handhaving van zijn rechten in geval van schending.

366

Scioli, F.P., en T.J. Cook. *How effective are volunteers? Public participation in the criminal justice system.* *Crime and delinquency*, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 192-201 (U.S.A.).

In dit artikel hebben de auteurs de belangrijkste bevindingen neergelegd uit onderzoeken die gedaan werden naar de resultaten van de formele methoden die door officiële instanties gebruikt worden om personen die met de strafrechter in aanraking zijn gekomen, te rehabiliteren, en zij vergelijken deze met de schattingen naar de effectiviteit, toegeschreven aan een informele methode, het gebruik van vrijwilligers in het rehabilitatieproces. Voor dit doel werden door hen meer dan 250 studies over deze beide manieren bestudeerd, waarbij elke studie beoordeeld werd naar a) wijze van opzet b) betrouwbaarheid en validiteit van de gebruikte metings-procedures c) sterkte en zwakte van het onderwerp van onderzoek en

d) bruikbaarheid van de uitslagen om te komen tot een beleid inzake de besluitvorming. Slechts tien rapporten over de beïnvloeding van cliënten bleken deze laatste bruikbaarheid te bezitten. Volgens de auteurs valt uit de door hen verzamelde feiten af te leiden dat vrijwilligers ten minste net zo effectief waren voor het bereiken van de doelen, bijvoorbeeld reductie van recidivisme, en het versterken van het zelfbeeld, als de formele methoden om deze personen te rehabiliteren. Aan het einde van het artikel doen de auteurs suggesties om te komen tot betere onderzoeken.

367

Silber, D.E. *The place of behavior therapy in correction.*

Crime and delinquency, 22e jrg., nr. 2, april 1976, blz. 211-218 (U.S.A.).

De auteur toont aan de hand van cijfermateriaal aan dat de in de gevangnissen en psychiatrische inrichtingen momenteel aangewende technieken als psychotherapie, opvoeding, aanmaningen en bedreigingen, zelden leiden tot een verandering van het antisociale gedrag van de personen die aan hen overgeleverd zijn, omdat zij geen weldoordachte therapie toepassen. Dit artikel is dan ook een pleidooi voor het aanwenden van de leerpsychologie om te komen tot verandering van antisociaal gedrag en de auteur geeft een korte beschrijving van enkele technieken als aversieve conditionering en het gebruik van positieve reinforcements. Volgens hem zal het aanwenden van deze technieken in gevangnissen en andere instellingen slechts een kwestie van tijd zijn. Ten cinde te voorkomen dat deze vormen van gedragsbeïnvloeding als straf zullen worden gebruikt, dienen zij volgens de auteur zorgvuldig gereguleerd te worden. Hij geeft een overzicht van de voor- en nadelen van deze technieken welke betrekking hebben op de ethische zijde en de effectiviteitsduur ervan. Mits op zorgvuldige en doordachte wijze gecontroleerd houden, volgens de auteur, de gedragstherapieën een grote belofte in voor de toekomst van het strafrecht.

Psychiatrische zorg

Zie ook excerpt nr. 361.

368

Brucken Fock, E.P. von. *De rechtspositie van de t.b.r.-gestelde.*

Proces, 55e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. 118-126 (N.).

Er van uitgaande dat enerzijds de t.b.r.-stelling de rechten van de vrije burger beperkt en hem bepaalde verplichtingen oplegt en dat anderzijds de t.b.r.-stelling een behoefte aan speci-

fieke rechten schept, formuleert de schrijver een aantal eisen die aan een deugdelijke regeling van de rechtspositie van de t.b.r.-gestelde volgens hem dienen te worden gesteld. Na een beschouwing van de huidige materiële en formele rechtspositie van de t.b.r.-gestelde komt de schrijver tot de conclusie dat een t.b.r.-gestelde niet beschikt over een vast in de wet verankerde positie met rechtsinhoud. Met literatuuropgave.

369

Dix, G.E. *'Civil' commitment of the mentally ill and the need for data on the prediction of dangerousness.*

American behavioral scientist, 19e jrg., nr. 3, januari/februari 1976, blz. 318-334.

De schrijver bespreekt de criteria die gehanteerd worden bij plaatsing in een inrichting. Daarnaast besteedt hij uitvoerig aandacht aan empirisch onderzoek, dat verricht is om gevaarlijk gedrag te kunnen voorspellen. De auteur komt tot de conclusie dat de bruikbaarheid van dergelijk onderzoek tot op dit moment beperkt is en pleit voor verder onderzoek.

Met literatuuropgave.

Kinderbescherming

370

Angenent, H. *Onderwijs van kinderen uit kindbeschermingstehuizen.*

Sjow, 4e jrg., nr. 5, 4 maart 1976, blz. 105-109 (N.).

De auteur bespreekt de gegevens van een enquête naar het gevolgde soort onderwijs door kinderen uit kindbeschermingstehuizen. Een zeer hoog percentage van deze kinderen blijkt buitengewoon onderwijs te volgen en voor wat betreft het vervolgonderwijs blijkt er een duidelijke voorkeur te bestaan voor het lager beroepsonderwijs. Er is echter een lichte tendens tot verbetering van de vervolgopleidingen te constateren. De auteur geeft aan dat het opleidingsniveau van kinderen uit kindbeschermingstehuizen duidelijk achter blijft bij het opleidingsniveau van kinderen uit de lagere sociaal-economische milieus. Hij wijst erop dat een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat deze kinderen een negatieve selectie vormen van de kinderen uit hun milieu, zowel in intellectueel opzicht als voor wat betreft hun persoonlijkheidsstructuur. Bovendien worden kinderen uit kindbeschermingstehuizen vaak getraumatiseerd en/of gestigmatiseerd. Daar hetzelfde geldt voor kinderen die buitengewoon onderwijs volgen, kan gezegd worden dat de kinderen uit kindbeschermingstehuizen in dubbel opzicht gestigmatiseerd worden.

371

Bartels, J.A.C. *Rechten van minderjarigen in inrichtingen*.
Proces, 55e jrg., nr. 5, mei 1976, blz. 95-98 (N.).

De schrijver bespreekt een ontwerp-rechtspositieregeling van de Werkgroep rechtspositie minderjarigen in tehuizen. Hij gaat daarbij uit van twee elementen waaruit de opvoedingsbevoegdheid van een inrichting is samengesteld en die tevens grenzen stellen aan de taakuitoefening: de plaatsing komt tot stand met een bepaald doel en krachtens delegatie van bevoegdheid. Vervolgens wijst de schrijver op de noodzaak van een klachten- en inspraakprocedure. Een algemene voorwaarde is de bereidheid om met de wensen en belangen van de minderjarige, zoals hij die zelf ziet, rekening te houden. De auteur stelt de inhoudelijke eis dat de minderjarige kennis moet hebben genomen van het doel en de formele eisen dat hij zijn rechten moet kennen en de weg om ze te verwezenlijken. Hij concludeert dat het ontwerp een aantal normen concretiseert die liggen opgesloten in de door hem geschetste gedachtengang. Tenslotte vestigt hij in dit kader de aandacht op 'Meer rechten voor minderjarigen' van Doek en Slagter en de daarin ontvouwde gedachten en gedane voorstellen.

372

Engel, T., W. Hendriksen, J. Nelissen, e.a.
Naar een rechtspositieregeling voor minderjarigen in tehuizen.
Sjow, 4e jrg., nr. 5, 4 maart 1976, blz. 96-101 (N.).

De schrijvers vestigen de aandacht op de rechtspositie van minderjarigen die in tehuizen verblijven. Bij enkele acties tegen bepaalde tehuizen is de vrij rechteloze positie van de bewoners van die speciale tehuizen aan de orde gesteld, maar dit heeft niet geleid tot een betere algemene regeling. De auteurs hebben daarom een aantal 'grondrechten' voor tehuusbewoners geformuleerd. Een probleem hierbij was dat geen van de auteurs op enigerlei wijze verbonden was aan een tehuis. Bovendien was van de kant van de tehuusbewoners en/of de leiding nog niet aangedrongen op een dergelijke rechtspositieregeling. Een laatste moeilijkheid was tenslotte dat de regels moesten gelden voor een grote verscheidenheid van tehuizen. De schrijvers hopen van de kant van de tehuizen enige reacties te ontvangen.

373

Engelse, M. *Van kinderbescherming tot buurtwerk. Een gezinsbehandelingsproject in Stockholm*.
Tijdschrift voor maatschappijvraagstukken en welzijnswerk, 30e jrg., nr. 8, 20 april 1976, blz. 142-149 (N.).

In Stockholm zijn vijf welzijnswerkers van een

individuele behandeling van probleemkinderen gekomen tot een experiment met een gezinsbenadering. Vanuit hun ontevredenheid met de uithuisplaatsingen van de probleemkinderen richten zij zich op een behandeling binnen de betreffende buurt. De auteur is één van hen en geeft in haar artikel een overzicht van de geschiedenis en de ontwikkeling van het experiment. Met gebruikmaking van de typische woonwijk-cultuur vindt de aanpak van de problemen plaats vanuit een woonkamer in één van de flats. De wijken zijn volgens de schrijfster voor een deel typerend voor de problemen. Haar bewoners zijn onder te verdelen in een groep waarvan beide ouders werken om snel ergens anders te kunnen gaan wonen en een groep probleemgezinnen die vaak onvolledig zijn. Al of niet verwezen door de gemeentelijke sociale dienst komen de mensen om hulp vragen. Om een goede hulpverlening mogelijk te maken is volgens de auteur een ruime en vaak moeilijke motivatieperiode nodig. De aanpak heeft volgens haar al zeer veel positieve resultaten opgeleverd: op deze manier kunnen veel uithuisplaatsingen worden voorkomen.

374

Esposito, V. *Alcuni aspetti della crisi della giustizia minorile*. (Enige aspecten van de crisis van de kinderrechtspraak).
Rassegna di studi penitenziari, 25e jrg., nr. 6, november/december 1975, blz. 1035-1069 (I.).

De auteur stelt dat de kinderrechtspraak in Italië in een crisis verkeert. Noch de functionarissen, noch het beleid als geheel zijn aangepast aan de zo fundamenteel gewijzigde samenleving, en de wetgeving past zich evenmin aan. Er bestaat wat dat laatste betreft een principiële tegenstelling tussen hen die één familierechtbank wensen en hen die alles gescheiden wensen te houden en de kinderrechtster zo min mogelijk willen laten ingrijpen. De auteur analyseert de gehele situatie diepgaand en geeft aan, welke voorzicningen op kortere en op langere termijn volgens hem noodzakelijk zijn om de bestaande gebreken te elimineren. Deze gebreken liggen in de organisatie, de procesvoering, de contacten tussen de kinderrechtster en alle andere werkers op dit terrein. Een ander punt is de speciale vorming van de kinderrechtster. Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn allerlei internationale overeenkomsten over de belangen en de rechten van het kind gesloten, maar Italië stoort zich daaraan tot nu toe weinig. De schrijver stelt Frankrijk als voorbeeld: daar is in 1945 alles opnieuw opgezet. Men organiseert er internationale cursussen, onder meer voor bijscholing. Een dergelijke ontwikkeling is ook in Italië nodig, en hierbij is volgens de auteur een geheel herziene wetgeving vereist.

375

Jens, L.F. *Het strafrecht en de hulpverlening aan minderjarigen*.

Tijdschrift voor maatschappijvraagstukken en welzijnswerk, 30e jrg., nr. 6, 20 maart 1976, blz. 103-107 (N.).

De auteur zet uiteen, dat bij de strafprocessen tegen hulpverleners die minderjarigen verborgen houden een maatschappelijke ontwikkeling in het geding is. Tot nu toe zijn in de juridische benadering van deze ontwikkeling twee wegen bewandeld. Of men laat het feit vallen onder het passende wetsartikel, of men acht gronden aanwezig waardoor hiervan geen sprake is. Ook in het eerste geval kan ontslag van rechtsvervolgning plaatsvinden, maar dan met andere rechtvaardigingsargumenten. Bij een evaluatie van de rechtvaardigingsgronden komt de auteur tot een onderscheid tussen subjectieve gewetensgronden in het ene geval en objectief geldende beroepsnormen in het andere geval. In een laatste hoofdstuk schetst de schrijver een aantal ontwikkelingen in de samenleving die een verandering van de juridische benadering vragen. Een veranderende rol van het gezin en een veranderende functie van de deskundige hulp aan maatschappelijk in de knel geraakte personen rechtvaardigen volgens hem een grotere speelruimte voor de jeugd-welzijnswerker.

376

Kindermishandeling. Met bijdragen van J.J. Pieterse, J. M. Böck-t Hooft, J.E. Doek e.a.

Medisch contact, 31e jrg., nr. 22, 28 mei 1976, blz. 679-706 (N.).

In dit themanummer over kindermishandeling worden diverse aspecten van het verschijnsel vanuit verschillende hoeken belicht. Na een algemeen artikel van de kinderarts Pieterse volgt een beschrijving van de werkwijze van het bureau vertrouwensarts door maatschappelijk werkster Böck-t Hooft. De jurist Doek bespreekt juridische aspecten van kindermishandeling en medewerkster Bonjer van de Vereniging tegen Kindermishandeling schetst de organisatie van de hulpverlening rond kindermishandeling in Nederland. Tenslotte is nog een artikel opgenomen van medewerker Van Spanje van het Pedagogisch Centrum de Triangel te Amsterdam over scheidingsprocessen.

Met literatuuropgaven.

Drugs

377

Calvanese, E. en P. Gallina Fiorentini. *La criminalizzazione del tossicomane: aggiornamento e verifica del problema alla luce di alcune ricerche straniere.* (De criminalisering van de toxicomaan: bijhouden en controleren van het probleem in het licht van enige buitenlandse onderzoeken).

Rassegna di studi penitenziari, 25e jrg., nr. 6,

november/december 1975, blz. 1019-1034. (I.). De schrijvers willen hun eigen onderzoeken toetsen aan buitenlandse. Zij hebben in de eerste helft van 1974 in het Milanese huis van bewaring een groep verslaafden onderzocht en in de tweede helft van dat zelfde jaar een andere groep in hun eigen Centrum aan de Universiteit van Milaan. Van de groep in het huis van bewaring was het merendeel gearresteerd wegens het in bezit hebben en/of gebruiken van drugs. De hoge prijs van heroïne op de zwarte markt en het veranderen van het normenstelsel in de toxicomane subcultuur — waarin de onderwereld ook weer infiltrceert — hebben deze verslaafden vervolgens ook tot andere overtredingen en misdrijven gebracht. In andere landen van Europa blijkt dit anders te liggen: samenhang tussen druggebruik en — verslaving en criminaliteit, of oorzakelijk verband is daar niet noodzakelijk aanwezig. Er zijn toxicomanen die nooit enig misdrijf begaan. Maar zij worden wel meer dan andere categorieën door de politie in de gaten gehouden en daardoor ook eerder gearresteerd, zeker als zij al eens eerder gepakt zijn geweest. De auteurs verklaren de grote verschillen, met name tussen Engelse en Italiaanse bevindingen, uit de houding van de overheid in de respectievelijke landen: een repressief beleid veroorzaakt een bloeiende en machtige zwarte markt; bovendien werkt elke detentie criminogeen. Een toleranter beleid, waarbij druggebruik op voorschrift en onder controle van een medicus ter ontwenning normaal is, helpt wantoestanden voorkomen. De auteurs bevelen dan ook een totale herziening van het beleid en een vernieuwing van de wetgeving in Italië ten zeerste aan.

Met literatuuropgave.

378

Sanders, C.R. *Caught in the con-game: the young, white drug user's contact with the legal system.*

Law and society review, 9e jrg., nr. 2, winter 1975, blz. 197-217 (U.S.A.).

Dit artikel handelt over de ervaringen van jonge blanken die, meestal voor het eerst, in aanraking met politie en justitie komen wegens het gebruik of in bezit hebben van drugs. De gegevens waarop het artikel is gebaseerd werden in de periode 1967-1970 verzameld via veertig half-gestructureerde interviews met druggebruikers studierend aan een college. Daarnaast werd in 1970 gedurende negen maanden materiaal verzameld door middel van participerende observatie en veldinterviews. De auteur beschrijft het effect van het contact met justitie op houding en gedrag van de betrokkenen. Attitudes ten opzichte van het justitioneel systeem staan daarbij centraal. Uitvoering gaat de schrijver hierbij in op de omkooppraktijken die bij drugzaken eerder regel dan uitzondering zijn.

Met literatuuropgave.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publikaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, Laan Copes van Cattenburch 62, 's-Gravenhage, t el. 61 43 11, toestel 437.

Adams, S. *Evaluative research in corrections; a practical guide.*
Washington, U.S. Department of justice, law enforcement assistance administration, National institute of law enforcement and criminal justice, 1975.

Blankman, K. *Weglopers in getallen; een onderzoek naar weggelopen minderjarigen uitgevoerd ten behoeve van het W.I.J.N.*
Utrecht, Werkorgaan integratie jeugdbescherming in Nederland, 1975.

Brakel, S.J. *Judicare; public funds, private lawyers and poor people.*
Chicago, American Bar Foundation, 1974.

Clerck, J. *Essai sur la personnalit e morale du r ecidiviste.*
Louvain, Ecole de criminologie de la facult e de droit de l'Universit e catholique, 1974.
Cahiers de criminologie et de pathologie sociale, 5.

Community service orders; report on the Nottingham experimental scheme; (chairman G. Noon).
Nottinghamshire, Probation and after-care service, 1975.

Compensation for physical injury or death:

resolution (75) 7, adopted by the committee of ministers of the Council of Europe, on 14 March 1975 and explanatory memorandum.
Strasbourg, Council of Europe, 1975.

Cs asz ar, F. * Uberfall auf Geldinstitute; eine kriminologische Untersuchung.*
Wien, usw., Springer Verlag, 1975.
Kriminologische Abhandlungen, neue Folge, 11.

Glastra van Loon, J.F. *Kanalen graven.*
Baarn, In den Toren, 1976.

Golder case; judgment.
Strasbourg, Council of Europe, 1975.
European court of human rights.

Kaiser, G. *Stand und Entwicklung der kriminologischen Forschung in Deutschland;*
erweiterter Vortrag gehalten vor der Berliner juristischen Gesellschaft am 3. Dezember 1975.
Schriftenreihe der juristischen Gesellschaft, 49.

Kleinknecht, T. *Strafprozessordnung; Gerichtsverfassungsgesetz, Nebengesetze und erg anzende Bestimmungen; 31. neubearb. Aufl. des von Otto Schwarz begr undeten Werkes.*
M unchen, Beck, 1974.
Beck'sche Kurz-Kommentare, 6.

Lewis, D. and P. Hughman. *Just how just?*
London, Secker & Warburg, 1975.

Measuring human behavior: tools for the assessment of social functioning; ed. by D. G. Lake, M. B. Miles and R. B. Earle.
New York enz., Teachers college press, 1973.

Mergen, A. *Verunsichert Kriminologie*.
Hamburg, Kriminalistik Verlag, 1975.
Kriminologische Schriftenreihe der deutschen kriminologischen Gesellschaft, 59.

Opp, K.D. *Soziologie der Wirtschaftskriminalität*.
München, Beck, 1975.
Beek'sche schwarze reihe, 122.

Ploeg, J.D. van der. *Isolement, angst en agressie*: een sociaal psychologisch onderzoek naar de randfiguur in de inrichtingsgroep.
Alphen aan den Rijn, Samsom, 1975.
Proefschrift universiteit Amsterdam.

Punch, M. *Fout is fout*: gesprekken met de politie in de binnenstad van Amsterdam.
Meppel, Boom, 1976.

Rapport van de interdepartementale werkgroep 'inventarisatie hulpverlening aan druggebruikers': (voorz. E. Dekker).
Leidschendam, Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, 1974.

Readings in abnormal psychology; ed. by I.G. Sarason and B.R. Sarason; in collab. with Th.S. Szasz, D.P. Ausubel, M. Levine et al.
New York, Appleton-Century-Crofts etc., 1972.

Resolution on certain alternative penal measures to imprisonment:
(chairman W. Breukelaar).
Strasbourg, Council of Europe,
European committee on crime problems, 1976.

Sandhu, H.S. *Modern corrections: the offender, therapies and community reintegration*.
Springfield. Ill. Thomas, 1974.

Sarason, I.G. *Abnormal psychology: the problem of maladaptive behavior*; 2nd ed.
Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall, 1976.

Schmid, R. *Das Unbehagen an der Justiz*.
München, Beck, 1975.

Silberman, M. *Care or crime?*: alternatives to delinquent behaviour; publ. by the Royal London prisoner's aid society.
London, z.j.

Strafrechter, wat doe je eigenlijk? opstellen over de ontwikkeling en de toepassing van ons strafrecht; onder red. van P.J. Roscam Abbing;

met medew. van J. Remmelink, R.W. Jongman, Th.W. van Veen et al.
Meppel, Boom, 1976.

Terreur; congres over criminologische en juridische aspecten van terrorisme, Nijmegen, 3 juni 1976.
Nijmegen, 1976.
Programma/documentatie.

Veendrick, L., en R.W. Jongman. *Met de politie op pad*: een onderzoek naar het aanhoudingsbeleid van de politie op straat.
Groningen, Kriminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit, 1976.

Visie op seksualiteit: gedachten over samenleven en hulpverlening; door J. Bosman, R. van Gelder, A. Gerritsen et al.
's-Gravenhage, Haagse sociale academie, 1976.
Scriptie werkgroep seksualiteit.

Wetgeving inzake terreur: beknopt rechtsvergelijkend onderzoek op het gebied van de wetgeving betreffende preventie of bestrijding van terreur in een aantal westerse parlementaire democratiën; congres over criminologische en juridische aspecten van terrorisme, Nijmegen, 3 juni 1976.

Nijmegen, 1976.